

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

3^E JAARGANG

WOENSDAG 30 OCTOBER 1918

No. 148

**Stoomvaart-Maatschappij
NEDERLAND**
AMSTERDAM.

**Stoomvaart-Maatschappij
ROTTERDAMSCH LLOYD**
ROTTERDAM.

TIJDELIJKE MAILDIENST
JAVA—SAN FRANCISCO vice versa
via
Singapore, Hongkong, Manilla, Nagasaki
en Honolulu.

VRACHTBOOTDIENST
van Java naar San Francisco vice versa, in
vereeniging met de Java-China-Japan Lijn.

JAVA—NEW YORK LIJN.
Geregelde vrachtbootdienst van New York
naar Nederlandsch-Indië vice versa, via
het Panama-Kanaal, in samenwerking
met andere Maatschappijen.

JAVA—BENGALEN LIJN.
Geregelde dienst van Nederlandsch-Indië
naar Rangoon en Calcutta vice versa.

De N. V. Hypothecaire Credietbank

Anna Paulownastraat 113
's-GRAVENHAGE

verstrekt credieten onder hypothecair ver-
band. Geeft uit 5 % voor hoofdsom en
rente verzekerde schuldbrieven in coupures
van f 1000,—, f 500,— en f 100,—.

De Directie,
Mr. J. J. BERGSMAN
C. PLOKHOOF.

F. & W. VAN DAM

Makelaars in Assurantiën

Wijnhaven 63 - Rotterdam

belasten zich met het
plaatsen van
alle Assurantiën,
onverschillig van wel-
ken aard, geene uit-
gezonderd.

**N. V. Furness' Scheepvaart-
en Agentuur Maatschappij**

ROTTERDAM—AMSTERDAM

Telegram-Adres: „FURNESS”
Telefoon Nos. ROTTERDAM 7744/47
" " AMSTERDAM N 5866, N 1267

Reeders, Cargadoors, Expeditieuren, Kolen-
handelaren, Stuwadoors, Assuradeurs etc.

Speciale afdeling voor het bevrachten
van scheepsadingen per stoomende en
zeilende ruimte.

AAN- EN VERKOOP VAN SCHEPEN

GEREGELDE LIJNEN VAN EN NAAR:
BALTIMORE (Holl. Amer. Lijn) elke 10/14 dagen
*CARDIFF (en Birmingham District) wekelijks
*MIDDLESBROUGH . . . . . elke Zaterdag
*STOCKTON ON TEES . . . . . elke Zaterdag
*SUNDERLAND . . . . . elke Zaterdag
*ALEXANDRIE . . . . . elke 2/3 weken
CANADA (via Londen) . . . . . elke 10 dagen
AUSTRALIE (via Londen) . . . . . elke 14 dagen
*ZUID-AMERIKA (via Antwerpen) elke 2/3 weken
*MAROKKO (via Antwerpen) . . . . . elke 14 dagen
CUBA (via Liverpool) . . . . . elke 10 dagen
Doorvrachten naar en van alle deelen der wereld.
Levering van Engelsche Stoomkolen en Gaskolen.
* Diensten tijdens den oorlog gestaakt.

Nationale

Levensverzekering-Bank

OPGERICHT 1863

TE

ROTTERDAM

**ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING**

Rotterdam 's-Gravenhage

Boompjes	Mauritskade
Delfshaven	Bezuidenhout
Feijenoord	Kneuterdijk
G'ashaven	Naaldwijk
Schiedam	Rijswijk
Vlaardingingen	Scheveningen

Amsterdam

Rokin

Zaandam

KAPITAAL EN RESERVEN

f 66.000.000,—

**NATIONALE
BANKVEREENIGING**

Hoofddirectie en Centrale
Administratie te Utrecht

Alkmaar, Almelo, Alphen a. d. R., Amers-
foort, Apeldoorn, Arnhem, Assen, Barne-
veld, Bodegraven, Borculo, Boskoop, Den
Burg (Texel), Coevorden, Culemborg, Delft,
Deventer, Doetinchem, Dokkum, Dordrecht,
Drachten, Ede, Emmen, Franeker, Gelder-
malsen, Goes, Gorinchem, Gouda, Groenlo,
Groningen, Haarlem, Harlingen, Heeren-
veen, Den Helder, Hengelo (O.), Hooge-
veen, Hoogezand, Hulst, Katwijk, Leeuwar-
den, Leiden, Lochem, Meppel, Middelburg,
Nijmegen, Oostburg, Purmerend, Schagen,
Schoonhoven, Sliedrecht, Sneek, Stads-
kanaal, Terneuzen, Tholen, Tiel, Uithoorn,
Utrecht, Veendam, Veenendaal, Vlissingen,
Wildervank, Woerden, IJmuiden, Zeist,
Zierikzee, Zutphen, Zwijndrecht.

KAPITAAL EN RESERVEN

f 7.200.000,—

De aandacht wordt gevestigd op de afgifte
van Binnenlandsche Credietbrieven,
waardoor in ruim 80 plaatsen in Nederland
gelden franco kunnen worden opgenomen.

**ZUID-NEDERLANDSCHE
HANDELSBANK**

Kapitaal f 3.000.000,—

EINDHOVEN - TILBURG - 's-HERTOGENBOSCH
BRED A - MAASTRICHT - SITTARD - VENLO

Belast zich met
de behandeling van alle bankzaken
SAFE DEPOSIT

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

's-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, CHERIBON, HONGKONG, INDRAMAJOE,
MEDAN, MENADO, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG,
SINGAPORE, SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 35.000.000,—

Reserven f 17.400.000,—

N.V. W. van Driel's Stoomboot- en Transportondernemingen

ROTTERDAM

Reeders, Cargadoors, Expeditours, Zeebevrachtingsagenten

Telegramadres: FIAT.
Telefoonnummers: 1958, 1977, 1997.

GEBROEDERS SCHEUER

Assurateurs en Assurantiebezorgers
Expeditours en Cargadoors

AMSTERDAM EN ROTTERDAM

Verzekering van Koopmansgoederen tegen
transport, molest, brand en diefstal tegen
concurrerende premiën.

FRANSCH-HOLLANDSCHE
OLIEFABRIEKEN

„CALVE-DELFT”

TE DELFT

ARTIKELEN:

Delftsche Slaolie
Arachide-olie
Sesam-olie
Soya-olie
Bakkers-olie
Plantenvet Delfia
Cocos-olie N. O. F.
Grondnotenkoeken en -meel
Sesamkoeken en -meel
Cocosmeel

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf ROTTERDAM

Scheepsbouw en Machinefabriek
Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang
Drie droogdokken met lichtvermogen tot 14000 ton
Dwarshelling

Drijvende kranen met lichtvermogen tot 120 ton

Telefoon: 7303 en 7304

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam

WERKSPoor, AMSTERDAM

Land- en Scheeps-Machines - Dieselmotoren
Installatiën voor Suikerfabrieken - Polderbemalingen
Rollend Spoorwegmateriëel - IJzerconstructiën

Eerste Nederlandsche Hypotheekbriefbank

's-GRAVENHAGE — LANGE VIJVERBERG 9

Geeft, van heden af, zoolang de voorraad strekt, tegen beurskoers uit:

5 pCt. Algemeene Hypotheekbrieven.

COMMERCIAL HOLLAND

Maandelijks verschijnend export-blad ter bevordering van den Handel en de Industrie van Nederland en Koloniën in den vreemde

Behalve een keur van artikelen, geschreven in de Engelsche taal, van vooraanstaande mannen op het gebied van internationaal handelsverkeer zal het blad geregeld bevatten berichten, mededeelingen, statistieken en al of niet geïllustreerde beschrijvingen, uitgezocht en samengesteld met de bedoeling om in den vreemde kennis te verspreiden over Nederland en wat het voortbrengt.

De verspreiding geschiedt over de geheele wereld en volgens een systeem, dat de vrucht is van jarenlangen nauwgezeten arbeid.

Commercial Holland, opgezet met de bedoeling om zuiver Hollandsche belangen in den vreemde te propageeren, kan zich, wat inhoud, technische verzorging en verspreiding betreft, meten met de toonaangevende buitenlandse exportorganen.

Ter verkrijging van een proef-exemplaar van het eerste nummer, alsmede voor nadere inlichtingen, wende men zich tot

NIJGH & VAN DITMAR'S UITGEVERS-MIJ.

ROTTÉRDAM:
WIJNHAVEN 111-113.

AMSTERDAM:
N.Z. VOORBURGWAL 157.

MAATSCHAPPIJ

voor

**Scheeps- en Werktuigbouw
„FIJENOORD”
ROTTERDAM**

Kruisers — Torpedobooten
Onderzeebooten

Mailstoomschepen
Vrachstoomschepen
Baggermateriaal

Machine-installaties
tot 65000 P.K.

Scheeps-Zoelly-Turbines

Machines en apparaten voor
Suikerfabrieken, enz.

DE FRIESCHE BANK

(Gebrs. Mispelblom Beijer 1858

— De Friesche Handelsbank 1873).

Gestort Kapitaal f 2.200.000,—

Reserve f 220.000,—

LEEWARDEN,

BOLSWARD, DOKKUM, DRACHTEN (R. K. ZIJLSTRA), FRANEKER (W. HEIJT), GORREDIJK, HÄRLINGEN,
HEERENVEEN, JOURE, LEMMER, SNEEK, STEENWIJK EN WOLVEGA.

Billijk incasso-tarief voor geheel Friesland en Noordelijk Overijsel

Rotterdamsche Scheepshypotheekbank

Commissarissen: Mr. J. B. VAN BERCKEL, Directeur der 's-Gravenhaagsche Crediet-Vereeniging en Deposito-Kas; D. G. VAN BEUNINGEN, Directeur der Steenkolen-Handelsvereeniging; *Mr. J. COERT, Advocaat; Z. W. C. DEKKERS, Lid der firma Erhardt & Dekkers; Mr. TH. A. FRUIN, Advocaat; *J. VAN DER GIESSEN, Directeur der N.V. C. van der Giessen & Zonen's Scheepswerven; *A. GLEICHMAN, Lid der firma M. van Marle; J. B. A. JONCKHEER, Directeur der Stoomvaart-Maatschappij „Nederland”; Mr. K. P. VAN DER MANDELE, Directeur der Rotterdamsche Bankvereeniging; *J. MEES Mzn., Lid der firma Bonn & Mees; PHS. VAN OMMEREN Jr., Lid der firma Phs. van Ommeren; J. RYPPERDA WIERDSMA, Directeur der Holland-Amerika-Lijn, te Rotterdam.

*Raad van Toezicht.

Directeur: Mr. W. C. MEES.

Uitgifte van 5 pCt. PANDBRIEVEN

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ

GESTORT KAPITAAL f 70.000.000,— STATUTAIRE RESERVE f 12.760.286,—

Hoofdkantoor: AMSTERDAM · Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in NEDERLANDSCH-INDIE:

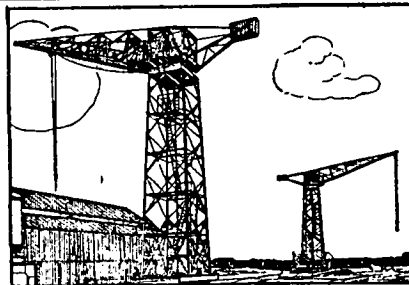
BATAVIA, SOERABAIA, SAMARANG, MEDAN en andere voornamelyke plaatsen.

Vestigingen in de STRAITS-SETTLEMENTS, BRITSCHE-INDIE en CHINA:

SINGAPORE, PENANG, RANGOON, HONGKONG en SHANGHAI.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten,
Incasseeringen en Financieringen, Schriftelijke of Telegrafische Credieten,
Reiscredietbrieven, Deposito's, Rekeningen-Courant,
Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken.

Nederlandsche Staalindustrie
Rotterdam
Yzerbouw - Lifter - Kranen

Bank-Associatie

Wertheim & Gompertz 1834 en Credietvereeniging 1853.

Kapitaal en Reserven f 11.500.000,—

Negentien Kantoren.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING

HAARLEM, AALSMEER, BEVERWIJK, BLOEMENDAAL, EDAM, HILLEGOM,
HOOFDDORP, LEIDEN, LISSE, PURMEREND, IJMUIDEN, ZANDVOORT.

Volgestort Kapitaal f 4.050.000,—

Reserve f 850.000,—

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

BANKIERS

ROTTERDAM — DELFT — SCHIEDAM — VLAARDINGEN

Behandeling van alle Bankzaken

ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM — AMSTERDAM

Bezorging van alle Assurantiën

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

3^E JAARGANG

WOENSDAG 30 OCTOBER 1918

No. 148

INHOUD

	Blz.
DE KATOENVOORZIENING NA DEN OORLOG door <i>Joan Gelderman</i>	953
De Nieuwe Staatsleening door <i>Jhr. Mr. L. H. van Lennep</i>	956
Het IJzerertsbekken van Lotharingen door <i>Dr. J. Rueb</i>	957
De moeilijkheden bij de vernieuwing van het „Stahlwerks- verband”	959
De Fransche oorlogsleeningen	960
Ontginning en Voedselvoorziening	962
AANTEKENINGEN:	
De toeneming van de papircirculatie in Duitschland	963
De weekstaat der Banque de France en de Amerikaan- sche credieten	963
De financiële positie der Duitsche scheepswerven	963
INGEZONDEN STUKKEN:	
De nieuwe Staatsleening door <i>G. M. Boissevain</i>	964
REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	965
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	966—972
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT**VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN**Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.***WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN**Secretaris-Redacteur: *G. E. Huffnagel.*

Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*
Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*
Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: *Economisch Instituut.*
Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 12,—. Buitenland en Koloniën f 14,—
per jaar. Losse nummers 30 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het
weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonne-
ment volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

28 OCTOBER 1918.

De geldmarkt wordt gestadig vaster. Particulier
disconto was aanvankelijk nog à 3¼ tot 3½ pCt. onder
te brengen. Nadat de uitslag van de inschrijving op
het schatkistpapier was bekend geworden, liep de koers
verder op, zoodat in het laatst der week niet onder
4 pCt. plaatsing te vinden was. Ook de prolongatie-
rente was belangrijk stijver en liep op tot 4½ pCt.,
terwijl heden zelfs 5 pCt. genoteerd werd.

* * *

De meerdere geldvraag komt nog niet tot uiting
in den weekstaat van de Nederlandsche Bank. De
cenige belangrijke uitzetting heeft plaats gehad bij de

Binnenlandsche Wissels, die met 9 miljoen zijn toe-
genomen. Daar echter door de regeering 10½ miljoen
gulden promessen bij de bank werden ondergebracht,
zijn de overige disconteerings dus nog iets terug-
gelopen. De bankbiljettenomloop is met circa 5 mil-
lioen verminderd, waartegenover dan de Rekening-
courant-saldo's van anderen met ruim 15 miljoen
vermeerderden.

Waarschijnlijk zal de volgende staat weer belang-
rijker verschuivingen doen zien, aangezien deze week
de stortingen op het schatkistpapier moeten plaats
hebben, terwijl er voor den Novembertermijn buiten-
dien toch steeds groote bedragen benodigd zijn.

* * *

De wisselmarkt was zeer onregelmatig. Op geen
enkeligen dag gingen de koersen in een bepaalde rich-
ting en de verschillende politieke berichten hadden
niet meer dien invloed als in den laatsten tijd. In het
begin der week was de stemming ondanks herhaalde
wisselingen in den loop van elken dag iets flauwer,
zoodat de slotkoersen steeds iets lager waren dan op
den vorigen dag. Daarna had het tegenovergestelde
plaats en was het slot steeds op een hooger niveau.
De markt bleef echter zeer gevoelig en schommelin-
gen van 2 à 3 pCt. vonden herhaaldelijk tot drie- en
viermaal per dag plaats.

**DE KATOENVOORZIENING NA
DEN OORLOG.**

Als eindelijk de lang verbeide vrede werkelijk tot
stand gekomen is, zal er zeker in geheel Europa een
grootte vraag ontstaan naar voedingsmiddelen voor de
uitgeputte en aan schrale rantsoenen gewende bevol-
kingen en naar grondstoffen voor de verschillende
industrieën, die het zoo lang zonder overzeesche aan-
voeren hebben moeten stellen. De mogelijkheid om
deze laatste spoedig in voldoende mate te zullen krij-
gen, zal in hoofdzaak afhangen van de beantwoording
der volgende vragen:

1°. of men er na het sluiten van den vrede op zal
mogen rekenen, dat de vrije internationale handel
weer spoedig hersteld zal zijn en of de tegenwoordige
uitvoerverboden en verdere beperkende bepalingen
nog geheel of gedeeltelijk gehandhaafd zullen worden;

2°. of er voldoende beschikbare scheepsruimte zal
zijn;

3°. of de noodige grondstoffen wel in voldoende
hoeveelheid aanwezig zullen zijn.

De beantwoording van de eerste vraag houdt meer
verband met de ontwikkeling van de internationale
handelspolitiek en valt buiten het kader voor dit arti-
kel bepaald, terwijl wij, wat de beschikbare vracht-
ruimte betreft, in Nederland vrij gunstig gesitueerd

zullen zijn, daar bij een economisch gebruik de Nederlandsche koopvaardijvloot wel grootendeels in de behoeften van het moederland zal kunnen voorzien. De beantwoording der derde vraag houdt geheel verband met de economisch-statistische wereldpositie van elk artikel, welke helaas, wat ruwe katoen betreft, niet heel gunstig is.

De wereldoogst van de laatste beide jaren heeft, verdeeld naar de voornaamste landen van productie, ongeveer de volgende hoeveelheden aan ruwe katoen, berekend in balen van 500 lbs. bruto gewicht, opgeleverd:

	1916/17	1915/16
Noord-Amerika	12.778.000 bln.	12.122.000 bln.
Zuid-Amerika en W.-Indië	545.000 „	484.000 „
Engelsch-Indië	3.418.000 „	3.056.000 „
Egypte	990.000 „	939.000 „
Rusland	1.065.000 „	1.465.000 „
Turkije	60.000 „	45.000 „
Afrika	56.000 „	42.000 „
China en Korea	700.000 „	500.000 „
Diversen	102.000 „	170.000 „
Totaal	19.714.000 bln.	18.823.000 bln.

Over het oogstjaar 1917/18, dat met 1 September j.l. is afgesloten, zijn nog geen definitieve cijfers gepubliceerd. Voorzover deze echter reeds voorloopig bekend zijn, zal de totale wereldoogst over dit pas afgesloten jaar niet veel verschillen met dien van de beide vorige jaren. Bovenstaande cijfers zijn ontleend aan het werkje „Cotton Facts”, dat jaarlijks door de firma Shepperson te Liverpool wordt gepubliceerd. Volgens ditzelfde boekje heeft de totaal-wereld-consumptie van ruwe katoen bedragen, eveneens in balen van 500 lbs. bruto:

	1917	1913	1900
Engeland	3.750.000	4.427.000	3.977.000
Frankrijk	1.000.000	1.120.000	854.000
Duitschland	100.000	1.980.000	1.581.000
Oostenrijk	50.000	876.000	600.000
Italië	750.000	900.000	450.000
Spanje	475.000	426.000	400.000
Rusland	1.700.000	1.735.000	1.290.000
Overig Europa ..	315.000	594.000	368.000
Noord-Amerika ..	7.955.000	5.816.000	3.945.000
Zuid-Amerika ..	450.000	505.000	203.000
Japan	1.800.000	1.357.000	680.000
Engelsch-Indië ..	2.320.000	2.050.000	1.352.000
Diversen	700.000	646.000	—
Totaal	21.365.000	22.432.000	15.700.000

Deze cijfers geven zeker zeer merkwaardige verschuivingen te zien. In de eerste plaats blijkt hieruit, dat het verbruik van ruwe katoen in Noord-Amerika, sedert 1900 ongeveer verdubbeld is en dat deze toename speciaal in de oorlogsjaren zeer belangrijk is geweest. In 1913 werd van een totaal oogst van 14.106.000 balen in Amerika zelf 5.816.000 balen of ca. 41 pCt. verbruikt, doch in 1917 was dit verbruik gestegen op 7.955.000 balen bij een oogst van 12.778.000 balen, zoodat nu ruim 62 pCt. in Amerika zelf verbruikt wordt en slechts ruim 1/3 van den Amerikaanschen oogst voor export beschikbaar was.

In Engelsch-Indië is een dergelijk verschijnsel waar te nemen. Het verbruik van 1900 tot 1917 is met ruim 75 pCt. vermeerderd ¹⁾, terwijl de oogst de laatste jaren heeft opgeleverd:

in 1912/13	4.692.000 balen
„ 1913/14	6.149.000 „
„ 1914/15	4.753.000 „
„ 1915/16	5.016.000 „
„ 1916/17	3.418.000 „

en dus steeds verminderd is, zoodat het voor uitvoer beschikbare gedeelte van Indische katoen dit jaar ook veel kleiner is geweest dan in de beide vorige jaren. Bovendien blijkt uit bovenstaande verbruikscijfers de zeer groote vermindering van het katoenverbruik in Duitschland en Oostenrijk, nu door de blokkade der geassocieerden de overzeesche aanvoeren van ruwe

katoen hebben opgehouden. Deze vermindering bedraagt, bij 1913 vergeleken, circa 2½ miljoen balen per jaar, terwijl ook verder het verbruik in Engeland sterk afgenomen is door gebrek aan scheepsruimte.

In de neutrale landen van Europa is het verbruik over 1916 nog vrij normaal geweest, doch over 1917/18 sterk verminderd, door het in den zomer van 1917 in Noord-Amerika uitgevaardigde uitvoerverbod van ruwe katoen zonder speciale licence, welke licences voor de neutrale landen alleen werden afgegeven voorzover deze een „Agreement” met de Vereenigde Staten hadden afgesloten.

Ook het verbruik in Engeland is in 1918 steeds verder verminderd, al is deze vermindering door de maatregelen van den „Control Board” slechts zeer geleidelijk geschied ¹⁾. Ofschoon nog geen definitieve cijfers zijn gepubliceerd, mag men dan ook wel aannemen, dat het verbruik in Engeland over het jaar 1917/18 niet veel meer dan circa 3 miljoen balen zal hebben bedragen. In Engeland zelf heerscht dan ook zeer groot gebrek aan ruwe katoen; de voorraden te Liverpool en Manchester blijven zeer gering en de vrachtruimte, die maandelijks beschikbaar wordt gesteld en voor October 1918 slechts op 150.000 balen Amerikaansche katoen berekend was, blijft nog steeds zeer onvoldoende. De toegestane werktijden der spinnerijen bedragen nauwelijks de helft van die in normale tijden, terwijl de behoefte aan garens zoo groot is, dat vanaf 21 October alle weverijen een week moesten stilzetten; om tenminste eenigen voorraad te kunnen krijgen. De marges der spinnerijen zijn dan ook tot ongekende hoogte gestegen en terwijl voor garens, benodigd voor Regeeringsorders, maximumprijzen zijn vastgesteld, maken de Engelsche spinners op de garens, die zij in de vrije markt mogen verkoopen, buitengewoon hooge winsten.

Als een verder bewijs, hoe het verbruik van katoen in Europa in de oorlogsjaren achteruit is gegaan, gelden de volgende uitvoercijfers van katoen van Noord-Amerika naar Europa (in balen van ca. 225 K.G.):

	Engeland	Continent	Totaal
1913/14	3.470.687	5.186.583	8.657.270
1914/15	3.798.324	4.042.401	7.840.725
1915/16	2.860.340	2.637.349	5.497.689
1916/17	2.659.408	2.354.126	5.013.534
1917/18	2.355.703	1.228.346	3.584.049

Voor Engelsch-Indië waren deze cijfers (in balen van ca. 180 K.G.):

	Engeland	Continent	Japan en China	Totaal
1913/14	156.000	1.924.000	1.476.000	3.556.000
1914/15	169.000	623.000	1.408.000	2.200.000
1915/16	137.000	431.000	1.898.000	2.466.000
1916/17	99.000	367.000	1.461.000	1.927.000

en voor Egypte (in balen van ca. 350 K.G.):

	Engeland	Continent	Totaal
1913/14	431.564	426.219	857.783
1914/15	379.451	260.254	637.705
1915/16	355.669	162.120	517.789
1916/17	452.257	123.261	575.518

terwijl van Egypte nog jaarlijks 150 à 200.000 balen naar Noord-Amerika worden verscheept voor de naai-garenfabrieken en fijnspinnerijen.

Waar dus niet alleen de verschepingen van Amerikaansche katoen, doch ook die van Egyptische en Oost-Indische katoen naar Europa in de oorlogsjaren zoo sterk zijn verminderd, is het dus wel duidelijk, dat thans in geheel Europa groot gebrek aan ruwe katoen bestaat en dat men zeker van alle zijden zal trachten zich daarvan te voorzien, zoodra de omstandigheden daartoe gunstiger worden. Men zal dan eerst vrijwel uitsluitend op den Amerikaanschen oogst zijn aangewezen, daar zoowel in Egypte als in Engelsch-Indië de aanplant van ruwe katoen de laatste jaren sterk is verminderd, omdat op aandringen van de Engelsche Regeering een groot gedeelte van de daarvoor beschikbare gronden voor voedingsgewassen is

¹⁾ [Men zie het artikel „De katoenvoorziening in Engeland”, pag. 637 l. j. — Red.]

¹⁾ [Zie de aantekening op pag. 866 l. j. — Red.]

gebruikt. De Egyptische oogst, waarvan de financiering, ook al om ongewenschte lekkages te voorkomen, de laatste jaren geheel door de Britsche Regeering wordt bezorgd, is daardoor sterk verminderd, terwijl in Engelsch-Indië, zooals wij reeds hierboven gezien hebben, een steeds grooter gedeelte van den oogst door de inlandsche fabrieken wordt gebruikt. Het voor uitvoer beschikbare gedeelte werd de laatste jaren hoofdzakelijk naar Japan geëxporteerd; waar de katoenindustrie in dit land in den oorlog een enorme vlucht heeft genomen en deze verscheppingen bijna uitsluitend door de bekende Japansche stoomvaartlijnen geschieden, mag men wel verwachten, dat het restant van den Indischen oogst ook in de komende jaren voor het overgrootste gedeelte zijn weg naar Japan zal vinden. In Engeland zelf heeft men trouwens zeer weinig belang bij den Engelsch-Indischen katoenogst, daar van deze katoen slechts zeer weinig door de Engelsche spinnerijen wordt gebruikt.

De kleinere productielanden komen evenmin in aanmerking: de Russische oogst wordt ook in gewone jaren bijna geheel in Rusland zelf versponnen. De Chineesche katoen gaat, voorzover de oogst de behoefte der Chineesche spinnerijen overtreft, meest naar Japan, terwijl de oogst van Brazilië en West-Indië, hoewel de kwaliteit heel mooi en zeer geschikt voor fijnere garens is, kwantitatief niet heel veel beteekent.

De groote behoefte aan ruwe katoen voor de Europeesche spinnerijen zal dus hoofdzakelijk vanuit Noord-Amerika moeten worden voorzien en nu het wel schijnt, dat wij langzamerhand op vrede zullen mogen rekenen, is het zeker zeer jammer, dat de oogst 1918/19, die eerst zoo veel belofde, sterk door de droogte in Augustus heeft geleden, zoodat de opbrengst, die men in Juli j.l. wel op 15 à 16 miljoen balen meende te mogen schatten, nu algemeen niet hooger dan circa 12½ miljoen balen wordt getaxeerd. De zichtbare voorraad in Amerika bedroeg bij het begin van het loopende oogstjaar, d.w.z. op 1 Aug. 1918 1.585.000 balen tegen 912.000 balen op 1 Aug. 1917 en 859.000 balen op 1 Aug. 1916. Als men nu aanneemt, dat de oogst 1918/19 circa 12½ miljoen balen (incl. linters) zal opleveren, zou men dus, daar er steeds eenige voorraad moet blijven, voor het loopende jaar ruim 13½ miljoen balen disponibel hebben. Het verbruik in Noord-Amerika zelf is de laatste maanden niet verder toegenomen, gedeeltelijk door een gedwongen bedrijfsinkrimping in de industrie wegens gebrek aan steenkolen en verder omdat waarschijnlijk bij de zeer hoge prijzen, die de Amerikaansche fabrieken thans voor manufacturen vragen, de exportvraag zeker ook niet is vermeerderd. Als men dus aanneemt, dat het verbruik in Amerika (incl. linters) gedurende het seizoen 1918/19 7.500.000 balen zal bedragen, het verbruik in Mexico en Canada ca. 250.000 balen en de uitvoer naar China en Japan, evenals het vorig jaar, ca. 600.000 balen, zou men daarvoor in totaal dus ca. 8.350.000 balen nodig hebben, zoodat de voor uitvoer naar Europa beschikbare hoeveelheid Amerikaansche katoen slechts ruim 5 miljoen balen zou bedragen. Als men dan hierboven ziet, dat de Europeesche spinnerijen voor den oorlog circa 8 miljoen balen Amerikaansche katoen per jaar hebben gebruikt, zal het duidelijk zijn, dat, als er spoedig vrede zou komen, de Europeesche katoenindustrie voorloopig nog niet op overvloedige aanvoeren van de voor haar zoo noodige grondstoffen zal mogen rekenen. Het is nu wel mogelijk, dat bovenstaande cijfers nog iets zullen medevallen, doordat b.v. de Amerikaansche oogst wat meer zal opleveren dan de hierboven geschatte 12½ miljoen balen. De berichten zijn n.l. de laatste weken wat gunstiger geworden en indien de strenge nachtvorsten nog wat uitbliven, wordt de oogst misschien nog wel ½ à 1 miljoen balen grooter. Ook zal het sluiten van den vrede zeker wel de Amerikaansche consumptie influenceeren, omdat de legerorders dan ophouden en het verbruik waarschijn-

lijk zal afnemen, zoodat een grootere hoeveelheid voor export beschikbaar zoude komen.

Hoewel uit den aard der zaak bovenstaande cijfers voor het oogstjaar 1918/19 eenigszins globaal zijn genomen, blijkt ook uit de eerste cijfers omtrent den wereldoogst en het wereldverbruik van ruwe katoen toch wel duidelijk, dat een uitbreiding van de oogsten zeker in alle opzichten zeer noodig is. In Engeland heeft men dit reeds sedert vele jaren ingezien en werd ruim 12 jaar geleden de „British Cotton Growing Association” opgericht, die zich ten doel stelde den katoenaanplant over de geheele wereld, doch speciaal in de Britsche koloniën, te bevorderen. Deze vereeniging heeft zich met haar groot kapitaal vooral op het uitbreiden van den katoenaanplant in de Britsche koloniën in Afrika, Nigeria, Uganda en Lagos toegelegd en werd daarin door groote renteloze voorschotten van de Britsche Regeering gesteund. Tot nu toe hebben deze pogingen nog niet heel veel succes gehad en de totaal-oogst in deze koloniën heeft de laatste jaren nog niet meer dan ca. 80.000 balen per jaar bedragen.

In Engelsch-Indië schijnt nog wel wat te bereiken te zijn en de katoencultuur over het algemeen nog op zeer primitieve wijze te geschieden. De katoenaanplant bedroeg daar in de jaren 1914 en 1915 reeds circa 25 miljoen acres, terwijl de opbrengst aan katoen slechts 80 lbs. per acre bedroeg. Waar men in Noord-Amerika tusschen 150 en 200 lbs. per acre oogst en in Egypte zelfs ca. 400 lbs. per acre, is het wel te begrijpen, dat in Engelsch-Indië met betere zaadteelt en meer intensieve bebouwing en bemesting nog wel een grootere opbrengst verkregen zal kunnen worden.

In Egypte breidt de cultuur zich nogal naar het Zuiden in de Soudan uit en waar de Britsche Regeering daar groote sommen voor spoorwegen en irrigatiewerken uitgeeft, moet men maar hopen, dat de verwachtingen, die men voor een uitbreiding van de Egyptische katoencultuur koestert, niet teleurgesteld zullen worden.

Ook in Noord-Amerika is nog wel wat uitbreiding mogelijk, vooral in de Westelijke staten, terwijl eveneens een meer wetenschappelijke cultuur en betere bemesting zeker aan de opbrengst ten goede zou komen. Het gebrek aan werkrachten in de Zuidelijke staten en de geleidelijke uitbreiding van de verwoestingen door de boll-weevil, een insect (*anthonomis grandis*), dat de bloesems van de katoenplanten aantast, zijn echter minder gunstige factoren, waaraan ook wel weinig te doen zal zijn. De Amerikaansche Regeering heeft echter haar volle aandacht wel op deze kwestie gericht en als misschien na den oorlog de granprijzen weer dalen en de katoenprijzen voorloopig nog hoog blijven, is het wel mogelijk, dat ook de oogst in Noord-Amerika; die in 1911/12 met een opbrengst van 16.100.000 balen een record bereikte, dit cijfer spoedig zal overtreffen. Voor de Europeesche katoenverzorging is zulks zeker te hopen, daar anders, ook na het sluiten van den vrede, voorloopig van katoenovervloed nog geen sprake zal kunnen zijn.

Voor Nederland speciaal is de toestand al bijzonder ongunstig. In de overeenkomst van de Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij met de Engelsche Regeering van Augustus 1915, betreffende contingentering van ruwe katoen en garens naar Nederland, werd een maximum-invoer toegelaten van 40 miljoen kilo ruwe katoen en van 38.400.000 K.G. katoenen garens per jaar, terwijl tevens nog uitvoervergunningen voor beperkte hoeveelheden katoenen manufacturen werden verleend. De invoeren hebben werkelijk bedragen:

	ruwe katoen	katoenen garens	totaal	
	K.G.	K.G.	K.G.	K.G.
1913	36.177.000	38.031.000	74.208.000	„
1914	29.112.000	31.310.000	60.422.000	„
1915	39.927.000	27.094.800	67.021.800	„
1916	38.000.000	29.129.000	67.129.000	„
1917	9.887.812	16.755.900	26.643.712	„
1918 ¹⁾	nihil	168.245	168.245	„

¹⁾ tot 30 Juni.

Sedert October 1917 heeft de aanvoer van katoenen garens uit Engeland geheel opgehouden en de kleine hoeveelheid garens, die sedert nog hier te lande werd geïmporteerd, bestaat hoofdzakelijk uit Zwitsersche naaigarens.

Het is dan ook niet te verwonderen, dat vrijwel de geheele Nederlandsche katoenindustrie reeds sedert maanden wegens gebrek aan grondstoffen tot stilstand is gekomen en dat de enkele fabrieken, die nog wat doorsukkelen, zich voornamelijk bezighouden met het verwerken van nog aanwezige katoenafvalfen, het opwerken van enkele restanten garens of het verven of bedrukken van nog voorradige partijen manufacturen. In de geheele katoenindustrie wacht men dan ook met verlangen op het tot stand komen van het „Agreement” met de Geassocieerden en hoopt men, dat daarna de aanvoer van ruwe katoen en garens weer zal worden hervat. Wel is de voor Nederland beschikbaar gestelde hoeveelheid, volgens de oorspronkelijke dagbladberichten 24.000 ton per jaar bedragend, (welke hoeveelheid dan zowel ruwe katoen, katoenen garens als katoenen manufacturen zou omvatten), absoluut onvoldoende en zeker niet meer dan 30 pCt. van het normale verbruik. In de omstandigheden, waarin de Nederlandsche katoenindustrie sedert ongeveer anderhalf jaar verkeert, zou men echter thans met deze hoeveelheid reeds zeer tevreden zijn en als eenmaal de aanvoeren worden hervat en het blijkt, dat deze niet voldoende zijn, zullen er, als werkelijk de beschikbare wereldvoorraden zulks toelaten, wel geen onoverkomenlijke bezwaren zijn om later deze cijfers verhoogd te krijgen.

Het is echter, ook in het belang van de Nederlandsche katoenindustrie, te hopen, dat het niet zoover zal behoeven te komen en dat, als het „Agreement” thans eindelijk afgesloten wordt, dit spoedig door den algemeenen vrede gevolgd zal worden. Waar de katoenindustrieën buiten Europa, speciaal die van Japan en van Noord-Amerika, zoo enorm van den oorlog hebben geprofiteerd en deze op vele markten, waar haar artikelen vroeger weinig afzet vonden, thans groote afnemers hebben gevonden, zal het den Europeeschen industrieën toch reeds groote moeite kosten, dit verloren terrein weer te hervinnen en is het zeker niet uitgesloten, dat ook de Nederlandsche katoenfabrikanten na den oorlog, wat den export betreft, hun bakens zullen moeten verzetten. Het zal echter duidelijk zijn, dat dit bij een voortdurende van den tegenwoordigen toestand steeds moeilijker zal worden en het is daarom van groot belang voor alle betrokkenen, zowel werknemers als werkgevers, dat aan den gedwongen stilstand van de Nederlandsche katoenindustrie spoedig een einde zal komen.

JOAN GELDERMAN.

DE NIEUWE STAATSLEENING.

Van de indiening van het wetsontwerp tot het aangaan van eene geldleening van f 350.000.000, ten laste van het Rijk, kon in het vorige nummer nog juist gewag gemaakt worden. Eene bespreking van de belangrijkste bepalingen moge hier volgen.

In-hoofdzak komt het ontwerp met de vorige leeningwetten overeen. Ook thans eene gedwongen leening, wanneer een minimumbedrag niet wordt bereikt. Nieuw is de bepaling, dat ook zij, die een inkomen van meer dan f 10.000 hebben, voor de gedwongen leening in aanmerking komen. De grens is hoog gesteld, zoodat de toevoeging billijk te achten is.

Ten aanzien van de in Indië werkende vennootschappen is uitgemaakt, dat de aftrek ingevolge art. 100 en volgende der wet op de Inkomstenbelasting ook van toepassing is bij de vaststelling van het bedrag der deelneming in de leening. In den vorigen jaargang van dit tijdschrift (blz. 971) heb ik de meening verdedigd, dat ook bij de Leeningwet 1917 deze opvatting moest gehuldigd worden, maar de Thesaurie was van een andere opinie, zoodat de in Indië werkende ven-

nootschappen zich wel gedwongen zagen voor zeer groote bedragen in te schrijven, hoewel haar dat juist toen allerminst schikte. Met de opvatting der Thesaurie is nu gelukkig gebroken.

Het rentetype van de nieuwe leening is 5 pCt.; de vaststelling van den koers van uitgifte (hiermede komen wij tot het belangrijkste deel van het ontwerp) is aan den Minister van Financiën overgelaten, die daarbij tot richtsnoer moet nemen den koers van 5 pCt. eersterangfondsen. In de Memorie van Toelichting schrijft de Minister dienaangaande:

„In het wetsontwerp is het 5 procenten rente-type gekozen. In overeenstemming met de te dezen door ondergeteekende ingewonnen adviezen van bij uitstek deskundige zijde, is hij van oordeel, dat met het oog op het aanzienlijke bedrag, hetwelk wordt gevraagd en gelet op den koersstand der nationale schuld en op het rendement van in den laatsten tijd geëmitteerde eerste klas beleggingsfondsen, niet tot een lager rente-type zou kunnen worden besloten zonder aan de kans van slagen der vrijwillige leening ernstig afbreuk te doen.

„Wil men vasthouden ¹⁾ aan het beginsel — en de ondergeteekende meent, dat zulks behoort te geschieden, — dat de crisisleeningen niet het karakter mogen dragen van eene kapitaalheffing, dan schijnt het onder de bestaande omstandigheden ten eenenmale buitengesloten een lager rente-type te kiezen dan 5 pCt., tenzij men den koers van uitgifte belangrijk beneden pari zou willen bepalen; dat dit laatste geen aanbeveling zou verdienen, zal wel geen betoog behoeven.”

Aan het ontwerp ligt dus de wensch ten grondslag bij de emissie zuiver zakelijk te werk te gaan. De koers van uitgifte moet zoodanig zijn, dat een succes verwacht zou mogen worden, zelfs indien de stok niet achter de deur ware gezet. Dit geeft reden tot verheugen.

Echter is er tegenstrijdigheid tusschen den tekst van het voorgestelde lid 2 van artikel 1 en de Memorie van Toelichting: In het ontwerp wordt den Minister opgedragen zich bij de koersbepaling naar eerste klasse fondsen te richten. 5 pCt. gemeenteleeningen noteeren 99½ à 100 pCt. en 5 pCt. pandbrieven van goede hypotheekbanken, wier werkkring in het binnenland is, 101 à 102 pCt. Deze koersen als richtsnoer nemend, zou men voor de nieuwe staatsleening tot ongeveer den parikoers moeten besluiten, maar zijn de 5 pCt. obligatiën Nederlandsch-Indië niet van den eersten rang? En toch noteeren zij slechts 93½ pCt.! En onze eigen staatsschuld? De Minister acht deze ongetwijfeld tot de eerste klasse fondsen te behooren, anders zou de Memorie van Toelichting geheel onvereenigbaar zijn met het ontwerp van Wet. Welnu, de 4½ pCt. leening noteert 88 pCt. en geeft dus met inbegrip van de uitlotingskans een veel hooger rendement dan 5 pCt. De nieuwe leening zou dan ook zeker niet hooger dan tegen ongeveer 96 pCt. moeten worden uitgegeven, wil zij even aantrekkelijk zijn als de oudere emissies. En dit is toch noodig, aangezien anders de leening weder een verkapte kapitaalheffing zou worden, hetgeen de Minister juist niet wensch.

De tegenstrijdigheid is onoplosbaar om de eenvoudige reden, dat onze staatsschuld niet op één lijn gesteld kan worden met de eerste klasse fondsen. Het is een harde waarheid, maar zij moet gezegd worden, wil men tot een zuiveren toestand geraken. Naar mijne overtuiging is niet in de allereerste plaats de slechte wijze van emitteeren daaraan schuldige. De eerste twee leeningen zijn aanvankelijk beneden pari gedaald, maar later, toen de obligaties beter geclasseerd waren, niet onbelangrijk daarboven gestegen. In vergelijking met gemeentelijke en provinciale leeningen achtte men de staatsschuld goedkoop, zoodat een proces van nivel-leering intrad. Ook de volgende leeningen zouden een redres getoond hebben, indien het publiek nog dezelfde opvatting omtrent onze staatsschuld gekoesterd

¹⁾ Het gebruik van het woord „vasthouden” moet den bezitters van obligatiën der vorige leeningen bittere ironie toeschijnen! — v. L.

had. Maar dit is niet het geval. Men krijgt langzamerhand te veel van het goede en wenscht vooral in deze tijden zijn risico zooveel mogelijk te verdeelen. Hier komt bij, dat de treurige ervaringen met buitenlandse staatschuld, het Bolsjewisme en andere dergelijke verschijnselen, de beleggers vreesachtig gemaakt hebben. Andere commissonnairs in effecten zullen wel dezelfde ervaring opgedaan hebben als ik, dat namelijk het belegend publiek tegenwoordig bepaald de voorkeur geeft aan een solieden pandbrief boven een schuldbekentenis van 'een publiekrechtelijk lichaam. De koersen wijzen het trouwens uit. Al heeft een betere classeering ongetwijfeld invloed, koersverschillen als de tegenwoordige worden daardoor alleen niet gemotiveerd. Het is bij ons wel niet als in Oostenrijk-Hongarije, waar de 4½ pCt. Hongaarsche pandbrieven 100 pCt. en de 5½ pCt. staatsleening 95 pCt. noteeren, maar dat er verschil gemaakt wordt, staat bij mij vast.

In de leeningwet zal de bepaling moeten worden opgenomen, dat de Minister van Financiën zich bij de vaststelling van den koers heeft te baseeren op het rendement, dat de vroegere staatsleeningen afwerpen. Dit zou het bankiersstandpunt zijn en is, nu de Minister een zakelijke propositie wil maken, het standpunt, dat ook hij moet innemen. Doet hij dit, dan is de kans groot, dat de emissie werkelijk een succes wordt.

L. H. VAN LENNEP.

[Gaat het pessimisme van den schrijver niet wat ver? Men zal goed doen den invloed, die van de tot dusver gevolgde emissiemethoden — de plaats gehad hebbende conversie inclusief — is uitgegaan, niet gering te schatten. En zou ook de wetenschap, dat de Regeering binnenkort met een buitengewoon hoog bedrag van vermoedelijk hooger rentetype op de markt zou komen, niet reeds van tevoren de bestaande leeningen van lager rentetype sterk hebben gedrukt? Niettemin zijn de opmerkingen van den schrijver ernstige overweging waard. De tijden zijn voor een financieele krachtproef als deze leening weinig gunstig. Het is dan ook de vraag of onder de gegeven omstandigheden de door de Regeering gekozen weg wel in allen deele de juiste is. — B.]

HET IJZERERTSBEKKEN VAN LOTHARINGEN.

Zonder twijfel vormt het ijzerertsbekken van Lotharingen de belangrijkste van alle bekende ijzerertsafzettingen ter wereld, zoowel wegens den intrinsieken rijkdom der lagen, die gelegenheid gaf tot het ontstaan van een bloeienden mijnbouw en metallurgie, als wegens de rol, die deze lagen spelen in den huidige wereldkrijg, bij zijn ontstaan, gedurende zijn duur en bij de mogelijkheid zijner beëindiging. Speelden toch sinds 1870 tot in het begin dezer eeuw de revanche-idee, gevoelsoverwegingen en argumenten, ontleend aan historie en land- en volkenkunde de hoofdrol in den strijd om Elzas-Lotharingen, de sindsdien en vooral ook gedurende den oorlog ontstane uitgebreide literatuur over het ijzerertsbekken en de vraagstukken, die daarmee samenhangen, laat geen twijfel, dat de materiele overwegingen alle andere meer naar den achtergrond hebben gedrongen en dat men, wat de grensstreek betreft, wellicht in de eerste plaats vecht om het aan den vijand behoorende deel van het ertsbekken, de Franschen óók om het kolengebied van Saarbrücken, het bezit waarvan eerst voor hen aan de ijzererts de groote waarde zou geven.

De rijke ijzerertsafzettingen liggen in de Westelijk van de Moezel gelegen helft van de Lotharingsche hoogvlakte, het z.g. Plateau van Briey. De hoofdrijkdom ligt in de Oosthelft van het Plateau. Naar het Westen toe is de grens der lagen niet bekend. De grens van het afbouwwaardige deel zal zich met den vooruitgang der techniek en met de stijgende behoefte aan ijzererts, westwaarts verplaatsen. Naar het Zui-

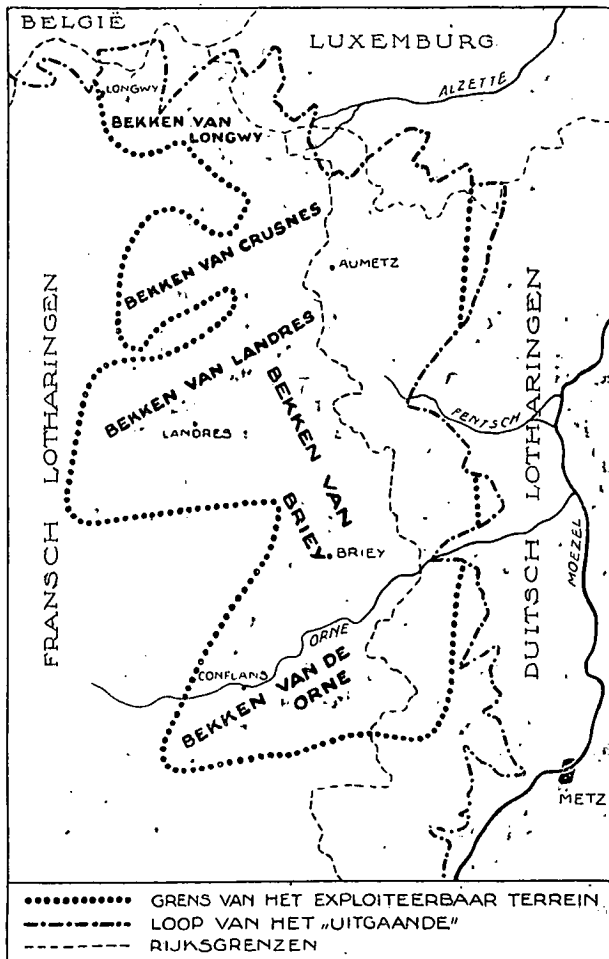
den worden de ertsvoerende lagen armer en dunner en daardoor niet langer exploitabel. In het 30 K.M. Zuidelijker, afgezonderd liggende bekken van Nancy, dat tot dezelfde formatie behoort, is de afzetting echter weder voldoende rijk. Naar het Oosten en Noorden wordt de afzetting begrensd door de snijding van de ertsvoerende lagen met het aardoppervlak, door wat men in het Nederlandsch met een leelijk Germanisme het „uitgaande" pleegt te noemen.

Het totale oppervlak der exploitabele afzettingen werd door Kohlmann in 1911 (Stahl und Eisen) gesteld op 70.000—80.000 H.A., waarvan 40—50.000 in Frankrijk zouden liggen, 27—28.000 in Duitschland, 2500 in Luxemburg en eenige honderden H.A. in België. Krusch schat in de Zeitschrift für praktische Geologie 1918 de oppervlakte, waarover afbouw reu-deeren zal, belangrijk grooter en stelt deze voor Duitsch-Lotharingen op 43.000 H.A., voor Fransch-Lotharingen op 61.000 H.A., buiten nog het bekken van Crusnes, dat het laatst ontdekt en het minst volledig bekend is, doch op 10.000 H.A. wordt geschat.

Aangaande de aanwezige hoeveelheid erts loopen de cijfers al evenzeer uiteen. Waar de afzettingen nog niet volledig bekend zijn, berust veel van het gepubliceerde cijfermateriaal op min of meer gelukkige schattingen. Ook zijn de verschillende auteurs bij het maken van die schattingen niet vrij gebleven van invloeden, verband houdende met hetgeen zij momenteel wenschten te betoogen of aan te toonen. Ten slotte is de afbouwwaardigheid van een bepaald erts van een zoo groot aantal factoren afhankelijk, dat sommige deskundigen groote quantiteiten erts exploitabel zullen achten, terwijl anderen meenen, dat het betreffende erts niet meer met voordeel te ontginnen zal zijn. Erts, dat heden niet afbouwwaardig is, kan het binnen een paar jaar wél zijn.

Volgens Fransche schattingen bevat het bekken van Nancy 200 millioen ton exploitabel erts, dat van Longwy 300 millioen, dat van Briey 2000 millioen ton en dat van Crusnes 600 millioen, totaal dus 3100 millioen ton voor het Fransche gedeelte. Kohlmann schatte in 1902 den Duitschen ertsvoorraad op 1800 millioen ton, waarmede de netto-productie bedoeld is en dus in mindering gebracht gedacht is, al wat bij den afbouw noodzakelijkerwijze in de mijn achterblijft en zodoende verloren gaat. Bailly schatte in de Annales des Mines 1905 den totalen Duitschen voorraad op slechts 1.100 millioen, daar naar zijn meening veel van het erts, door Kohlmann als afbouwwaardig beschouwd, niet exploitabel zijn zou. De Duisburger Handelskamer komt daarentegen in 1907 tot een schatting van 3250 millioen voor Duitsch-Lotharingen alleen, waarvan dan 250 millioen ton minderwaardig erts. Luxemburg heeft volgens Kohlmann 250 millioen, volgens François Villain 300 millioen ton minette. Krusch schatte, dat in 1917 in Duitsch-Lotharingen en Luxemburg gezamenlijk nog aanwezig zouden zijn 1974 millioen ton, die — aannemende een afbouwverlies van 10 pCt. — een mogelijke productie van 1777 millioen ton zouden representeeren, terwijl hij voor den Franschen voorraad 2725 millioen ton stelt, die bij een afbouwverlies van 20 pCt., 2180 millioen ton erts zouden kunnen opleveren. Wanneer wij rekening houden met een daling van het afbouwverliespercentage door verbeterde afbouwmethoden en met het feit, dat vooral aan Fransche zijde nog groote quantiteiten erts later afbouwwaardig zullen blijken, die nu niet medegerekend kunnen worden, dan kan de verdere productie van het Lotharingsche ertsdistrict veilig op 4 milliard ton worden gesteld.

De geologie van deze afzettingen heeft, meer dan dit gewoonlijk het geval is, de ontwikkeling van de mijnbouw-industrie beheerscht. Een korte uiteenzetting zij hier dus op haar plaats. De hoogst gelegen oostelijke deelen van het Plateau van Briey zijn door een steilen rand gescheiden van de Moezelvlakte, die

250—300 M. lager ligt, en worden ingesneden door de dalen van de Orne en de Fentsch. Het Plateau is opgebouwd uit zeer vlakke lagen, behoorende tot de Dogger-formatie, liggende op Lias-lagen, die de basis vormen van den steilen Ostrand en in de dalen aan den dag komen. Aan de basis der Dogger-formatie ligt nu op een laag zandige mergels de Minette-formatie, die het ijzererts bevat en een gemiddelde dikte heeft van pl.m. 50 M. Het erts heeft een eigenaardig karakter en bestaat in hoofdzaak uit kleine, nog juist met het bloote oog waarneembare bolletjes — oolithen — van ijzerhydroxyd, die door een tevens ijzerhoudende grondmassa van kalk-, kiezel- of kleiachtige natuur meer of minder aaneengebakken zijn. Naar gelang van het hoofdbestanddeel der grondmassa, dat voor de versmelting van overwegend belang is, spreekt men van kalkige of kiezelige minette. Treedt klei in de grondmassa op den voorgrond, dan is het erts voor de versmelting minder geschikt. Als typische samenstelling voor de beide ertssoorten zou men kunnen aangeven:

	kalkige minette	kiezelige minette
IJzer	26-40 %	30-40 %
Kalk	8-20 %	4-10 %
Kiezelzuur	4-8 %	8-15 %
Aluminium oxyde	2-6 %	2-8 %
Phosphorzuur	1,5-2%	1,5-2%

Het aantal ertslagen, dat binnen de formatie voorkomt, wisselt plaatselijk af tusschen 1 en 10. Onder deze treedt een speciale laag op den voorgrond, de z.g. grauwe laag — graues Lager, couche grise — die vooral in het voornaamste deel van de geheele afzetting, het bekken van Briey, goed ontwikkeld is. Soms komen daarmede gelijktijdig er onder nog een, twee of drie andere afbouwwaardige lagen voor, ieder met een dikte van 2—6 M., die men onderscheidt als de groene, de zwarte en de bruine laag. De groene is van locale betekenis, de zwarte laag is in het Zuiden en Noordwesten goed ontwikkeld, doch door te hoog kiezelzuur- en te laag ijzergehalte op vele plaatsen voorloopig niet met voordeel te exploiteeren. De

bruine laag geeft in het Noordoosten uitstekend kiezelig erts. Het belang van de onder de grauwe laag gelegen afzettingen, blijft echter verre bij dat van deze laatste ten achter. Nog meer is dit het geval met de lagen, welke boven de grauwe laag liggen, zoowel omdat zij minder ijzerrijk en minder regelmatig ontwikkeld zijn, als juist omdat zij boven de grauwe laag liggen. De afbouw van deze laag heeft namelijk ten gevolge, dat de bovenliggende afzettingen, die op zichzelf beschouwd in de toekomst of reeds nu exploitabel zouden zijn, door instorting voor immer verloren gaan, terwijl haar exploitatie door de concurrentie van het erts uit de grauwe laag nu niet loonend is. Het geldt hier een geval van wat men onvermijdelijken roofofbouw zou kunnen noemen, ware het niet, dat het milde gebruik, door leeken van den term roofofbouw in verband met mijnontginning gemaakt, daaraan iedere bruikbare betekenis had ontnomen.

De Minette-formatie komt halverwegen de Noord- en Oosthellingen van het Plateau van Briey en in de dalen aan den dag en uit den aard ontstond daar, d.i. in Luxemburg en Duitsch-Lotharingen, het eerst de mijnbouw-industrie, waar de gelegenheid bestond het erts door korte galerijen te bereiken of in open breuk te ontginnen. Deze laatste winnings-methode heeft het groote voordeel, dat ook de boven de grauwe laag gelegen ertsen mede ten nutte worden gemaakt. Tegenwoordig bedraagt echter het percentage erts, dat in dagbouw gewonnen wordt, nog slechts ruim 1 pCt.

Op de Minette-formatie liggen 20—30 M. dikke mergellagen, die geen water doorlaten en waarboven zich het water verzamelt uit de dan volgende, sterk waterhoudende lagen van Midden- en Boven-Dogger. Deze lagen hellen gezamenlijk met een helling van 2—3° naar het Westen, doch daar het oppervlak van het Plateau nog flauwer helt, worden de deklagen naar het Westen steeds dikker en bereiken in Frankrijk behalve in het Noordelijkste bekken van Longwy een dikte van 200—250 M.

Daar waar dagbouw niet mogelijk is, tracht men het erts te bereiken door lange galerijen, sommige waarvan een tegenwoordige lengte van 6 K.M. en een toekomstige van 10—11 K.M. hebben en dat wel, terwijl de dikte der deklagen slechts 200 M. bedraagt en men dus het erts ook door middel van een schacht van die diepte zou kunnen bereiken. Deze zonderlinge verhoudingen vinden haar verklaring behalve uit overwegingen, verband houdend met ertsafvoer en met het wonen van de arbeidersbevolking op het weinig herbergzame plateau, in de aanwezigheid der waterafsluitende mergellaag. Indien de ertslaag door een flauw naar buiten hellende galerij wordt aangebroken, loopt het in de afzetting aanwezige water zonder bezwaar af, terwijl de groote watermassa's uit de deklagen afgesloten blijven en geen moeite geven. Een dergelijke exploitatie-methode eischt natuurlijk de aanwezigheid van een voldoende laag gelegen punt van het aardoppervlak binnen niet te grooten afstand van het te ontginnen erts. Dat men dezen afstand reeds zeer ruim neemt, blijkt uit bovengenoemde galerijlengten, doch desondanks is deze ontginningwijze in Frankrijk alleen mogelijk in het bekken van Nancy en in gedeelten van dat van Longwy, terwijl in Duitschland pl.m. 70 pCt. van de ertsproductie door galerijen aan den dag wordt gebracht. In het verreweg voornaamste bekken, dat van Briey en in de naar de Fransche grens toe gelegen Deutsche mijnen is bij gebrek aan terreininsnijdingen de mijnbouw aangegeven op de altijd duurder, maar hier door het enorme waterbezwaar extra kostbare ontsluitings-methode door middel van schachten. Waar de aanlegkosten van een dergelijke schacht met een afvoercapaciteit van 1 miljoen ton 's jaars vóór den oorlog op 5 miljoen francs werden geschat, spreekt het vanzelf, dat de mijnbouw op dit gedeelte der afzettingen alleen door zeer kapi-

taalkrachtige maatschappijen kan worden gedreven en dat deze op massaproductie zijn aangewezen om de algemeene kosten van aanleg en wateropvoer zoo licht mogelijk op den kostprijs per ton te laten drukken. Aanvankelijk is daarentegen de mijnbouw in Luxemburg en Duitsch-Lotharingen als relatief kleinbedrijf ontstaan, al is hij sindsdien ook in handen van groote maatschappijen overgegaan.

Uit de gegeven analyses blijkt wel, dat zelfs het beste Lotharingsche erts tot de armere ijzerertsen moet gerekend worden. Daarnaast valt het hooge phosphorgehalte op. Behalve van de productiekosten van het erts, die nabij het „uitgaande” het kleinst zullen zijn, hangt de afbouwbaarheid van een ertsafzetting voornamelijk af van het metaalgehalte en van aard en hoeveelheid der schadelijke bestanddeelen. Het behoeft dus niet te verwonderen, dat, waar phosphor in ijzerertsen vóór de uitvinding van het Thomas-procédé terecht als zeer schadelijk werd beschouwd, de Minette-afzetting met haar laag ijzergehalte langen tijd alleen nabij het „uitgaande” voor afbouwbaar werd gehouden. Aanvankelijk verwachtte men hoventdien op grond van een oudere ontstaans-theorie, volgens welke het erts naar de Doggerkust zou zijn gespoeld, dat de Minette in diepere horizonten nog verarmen zou.

Bij boringen in Duitsch-Lotharingen op vrij grooten afstand van het „uitgaande” bleek dit niet het geval. Waar inmiddels de uitvinding van het Thomas-procédé — en vooral de toepassing in Duitschland — voor de Lotharingsche ertsen nieuwe en schitterende vooruitzichten had geopend, volgde men in Frankrijk het Duitsche voorbeeld en werden in het Orne-dal boringen aangezet, die met goed succes werden bekrond. De eerste pogingen tot het openen van mijnen waren echter niet gelukkig. Een tweetal schachten verdronk door grooten wateraanandrang vóór het erts bereikt was, een calamiteit, die reeds meermalen een mijnbouwonderneming het leven heeft gekost. Eerst in de negentiger jaren gelukte het met een tweetal nieuwe schachten het erts te bereiken. Dientengevolge ontstond nu een koortsachtige bedrijvigheid op boorgbied, waardoor binnen korten tijd de rijkdom van het Orne- en Landres-district, daarna ook die van het bekken van Crusnes, werd aangetoond.

De opbloei van den mijnbouw, ingezet door de uitvinding van het Thomas-procédé, volgde het succes der boringen op den voet, hetgeen voldoende blijkt uit de productiecijfers, die hier volgen:

Minette-productie in tonnen.

	Duitsch-Lotharingen	Luxemburg	Fransch-Lotharingen	Totaal
1871....	364.000	990.000	505.000	1.860.000
1875....	744.000	1.091.000	976.000	2.810.000
1880....	996.000	2.173.000	1.658.000	4.828.000
1885....	2.153.000	2.648.000	1.612.000	6.412.000
1890....	3.256.000	3.359.000	2.630.000	9.246.000
1895....	4.222.000	3.913.000	3.084.000	11.219.000
1900....	7.742.000	6.171.000	4.446.000	18.360.000
1905....	11.968.000	6.596.000	6.400.000	24.963.000
1910....	16.652.000	6.263.000	13.137.000	36.052.000
1913....	21.130.000	7.330.000	18.500.000	46.960.000

Tusschen 1891—'97 passeerde Duitsch-Lotharingen Luxemburg, om sindsdien een steeds reusachtiger meer-productie te bereiken. Fransch-Lotharingen kwam eerst in 1906 gelijk met Luxemburg om in 1910 echter reeds het dubbele te produceeren, vrijwel uitsluitend als gevolg der snel stijgende Briey-productie. Terwijl de beide andere Fransche bekkens, die van Longwy en Nancy, tusschen 1900 en 1910 vrij stationair respectievelijk 2—2½ miljoen en 1½—2 miljoen ton opleverden, steeg de productie van Briey van 318.000 ton in 1900 tot 3.115.000 ton in 1906 en 8.440.000 ton in 1910.

In dat jaar waren aldaar 18 mijnen in exploitatie, ingericht voor een jaarproductie van niet minder dan 20 miljoen ton, waarvan in 1913 werkelijk 15.150.000 ton geleverd werden. Een dergelijke opbloei van den

mijnbouw is in de geschiedenis zonder voorbeeld, doch ook deze medaille had hare keerzijde. Hierop en op het belang, dat respectievelijk Duitschland en Frankrijk bij de Minette hebben, hopen wij in een volgend artikel te wijzen.

J. RUEB.

DE MOEILIKHEDEN BIJ DE VERNIEUWING VAN HET „STAHLWERKSVERBAND”.

Men schrijft ons:

De Duitsche ijzer- en staalnijverheid kent uiter-aard grondstoffen, zooals ertsen en ruw ijzer, half-fabrikaten en producten. De beide laatste soorten worden technisch in 3 groepen verdeeld, die de z.g. A-, B- en C-producten omvatten.

Tot de groep „A-producten” behooren: halffabrikaten, spoorwegbovenbouw materiaal, profielijzer en balken.

Tot de groep „B-producten” behooren o.m.: staaf-, band-, plaat- en strookijzer, draad en draadproducten, buizen, ijzerconstructies en bruggen.

Tot de groep C-producten: gietstukken, smeedstukken etc.

De A-producten zijn vereenigd in het „Stahlwerksverband” te Dusseldorp.

Voor de B-producten hebben hier en daar korter of langer tijd verbonden bestaan, doch deze hebben nooit alle fabrieken van een bepaald artikel omvat. Men nam zijn toevlucht tot prijsconventies, wier bestaan nooit blijvend bleek te kunnen zijn. Over de oprichting van een algemeen verbond der gezamenlijke B-producten is veel gesproken, gedacht en onderhandeld, maar tot stand kwam het nooit.

Voor de C-producten heeft nooit eenig lichaam bestaan, dat deze gedeeltelijk of geheel omvatte.

Het „Stahlwerksverband” werd telkens voor 5 jaar verlengd, de laatste malen in Mei 1907 en Mei 1912, het nieuwe contract ging dan 1 Juli d.o.v. in. Laatste liep dit contract van 5 jaar dus per 30 Juni 1917 af. Dat altijd de beslissing 3 maanden vóór afloop van het oude contract moet zijn genomen, was noodig, omdat anders de leden vrij waren voor den tijd na afloop te verkoopen en zij zich dan tegen willekeurige prijzen konden verbinden.

Nog nooit gelukte het, dit lichaam tijdig te vernieuwen, omdat de belangenstrijd uiterst hard was. Dat het bestaan van dit verbond een noodzakelijkheid voor de Duitsche industrie is, blijkt wel uit de macht zijner leden. Hiertoe behooren Krupp, Thijssen, Stinnes, Gelsenkirchen, Phönix, Gutehoffnungshütte, Hoesch, Stumm, De Wendel, Bochumer Verein, Rombach, Aumetz-Friede, Friedenshütte, om er maar enkele van de ruim 30 te noemen. De meeste der genoemde maatschappijen zijn feitelijk weder groepen van bedrijven. Aangenomen, dat het verbond niet bestond, zouden deze reuzen met elkander een concurrentiestrijd op leven en dood beginnen, waarbij in de eerste plaats de kleine en middelmatig-groote leden van het verbond zouden vernietigd worden, nog afgezien van het feit, dat de titanenstrijd de winsten zeer zou beperken. Bij elke vernieuwing dus stellen de leden opnieuw hun eischen, die hoofdzakelijk de aandeelcijfers der gezamenlijke productie raken, terwijl mede het verschil in belangen der gemengde en der zuivere bedrijven een belangrijke rol speelt.

Ten aanzien van dit laatste zij opgemerkt, dat gemengde bedrijven die maatschappijen zijn, die behalve de producten ook het ruw ijzer en de halffabrikaten vervaardigen, dus onafhankelijk zijn van het betrekken hiervan. Daarentegen zullen zoogenaamde zuivere bedrijven hun grondstoffen van andere moeten aankopen. De gemengde nu eischen steeds, dat zij de zelf geproduceerde grondstoffen in de hoeveelheden, die zij noodig meenen te hebben, ook zelf mogen verwerken en dus niet behoeven af te leveren aan het verbond. De zuivere bedrijven zien daarin het nadeel, dat zij

niet altijd over de benodigde hoeveelheden grondstoffen kunnen beschikken.

Bij de oplossing van het vraagstuk der contingenten bestaan uiteraard groote meeningsverschillen. Het eene bedrijf heeft het andere aangekocht, heeft zich meer uitgebreid of heeft groote contracten met het buitenland in zicht, waarvoor uitbreiding binnenkort noodig zal blijken. Dikwijls komt het voor, dat ten behoeve van een nieuw artikel uitbreidingen geprojecteerd zijn. Een ieder zal begrijpen, hoe moeilijk het is over dit punt tot overeenstemming te komen.

Men kan in normale tijden altijd zeggen, dat de vernieuwing van het verbond er komt, maar na lange onderhandelingen.

Zooals hierboven gezegd, liep het verbond 30 Juni 1917 af. Tijdens den oorlog nu kwamen nog andere omstandigheden de moeilijkheden verzwaren. Aan de ijzer- en staalindustrie werden hoge eischen gesteld, tot de uiterste grens van haar productievermogen was zij van bestellingen voorzien, niettegenstaande fabrieken door verbouwing, betere systemen en reusachtige uitbreidingen reeds alles gedaan hadden, om aan de gestelde eischen uit het oogpunt van nationaal en tevens financieel belang te kunnen voldoen.

Krupp had in 1913 te Essen alleen ca. 40.000 arbeiders, thans 132.000; dit slechts als voorbeeld. De prestaties zijn in alle fabrieken sterk gestegen. Men kan begrijpen, dat de industrielen na den oorlog het grootste gedeelte der uitgebreide fabrieken in bedrijf wenschen te houden en toen men nog meende door den oorlog de macht der Deutsche industrie over de geheele wereld belangrijk te kunnen uitbreiden, was er wel niemand, die bereid was van zijn eisch, een hooger contingent te krijgen, afstand te doen. Er zijn echter ook leden van het „Stahlwerksverband”, wier productievermogen niet gestegen is in de mate als waarop Krupp, Mannesmann en anderen kunnen bogen. Ziehier dus weder een verschil in belangen ten aanzien der aandeelcijfers.

Toen men over de vernieuwing van genoemd verbond in 1917 onderhandelde, werd geen overeenstemming verkregen. Het gevolg hiervan was, dat het lichaam in den bestaanden vorm „voorloopig” voor den tijd van een halfjaar werd verlengd, dus tot 31 December 1917. Elk halfjaar begonnen opnieuw de onderhandelingen, met het gevolg, dat men niet verder kwam dan telkens het „Stahlwerksverband” met een halfjaar „voorloopig” op den bestaanden grondslag te vernieuwen. En zoo is het ook thans, nu het weder „voorloopig” tot 30 Juni 1919 verlengd is.

De meeste leden voelen het meest voor het voorstel als basis voor de berekening der contingenten te nemen de productie van 12 opeenvolgende maanden tusschen 1 Januari 1913 en 1 Augustus 1914 ter keuze der ondernemingen, doch voornamelijk Krupp en Mannesmann blijven bij hun eisch, dat de oorlogsproductie mede in aanmerking behoort te worden genomen.

Tijdens de onderhandelingen in den oorlogstijd moest men bovendien met een anderen factor nog rekening houden, n.l. het dwangsyndicaat, waartoe de regeering zou overgaan, als het bestaande lichaam uit elkander zou vallen. Dit is dan ook wel de reden der „voorloopige” vernieuwingen, want zeker zou het anders zeer licht tot beëindiging van het verbond gekomen zijn.

Bij de jongste onderhandelingen had men zich zelfs ten doel gesteld, de B-producten mede in het verbond op te nemen, doch deze poging is geheel mislukt. Dit is ook verklaarbaar. De betrokken fabrieken hebben reeds in één branche zoozeer uiteenlopende belangen, dat het tot dusverre niet mogelijk bleek duurzame syndicaten te verkrijgen. Inderdaad zijn de B-producten eigenlijk onder dwang door de regeering sedert 1 Augustus 1917 gesyndiceerd na de ambtelijke bepaling der maximumprijzen en de ver-

deeling der bestellingen voor leger, vloot en particulieren door een centrale, den „Deutschen Stahlbund”, eveneens te Dusseldorp. Dit laatste lichaam mag echter niet worden verward met het „Stahlwerksverband”.

Reeds vóór den oorlog, dus nu ruim 4 jaar geleden, poogde men een lichaam op te richten, dat de geheele Deutsche ijzerproductie zou omvatten. Een ontwerp voor dezen Staalbond is gereedgekomen in Mei 1915 en ligt er nog. De moeilijkheden zijn thans even groot als destijds. Zij hebben niet alleen betrekking op de contingenten, maar bovendien op het algemeene ruwstaalcijfer, omdat niet alleen beoogd wordt de productie te omvatten, maar tevens ter wille van vereenvoudiging en om de fabricage goedkooper te maken, de bedrijven als zoodanig in den bond op te nemen.

Verder dragen de ver uiteenlopende belangen der fabrikanten van producten onderling en tusschen leveranciers van halffabrikaten en van producten veel tot de mislukking bij. Er zullen dus, moet men wel aannemen, nog vele maanden, zoo niet jaren overheen gaan, tot dit lichaam in den beoogden vorm tot stand komt, als het ooit zoover zal komen. Voor het oogenblik is de z.g. staalbond een regeeringsorgaan voor de verdeling van bestellingen.

Het huidige „Stahlwerksverband”, hoe machtig het ook moge zijn, komt voor den tijd na den oorlog niet in aanmerking, om als officieel lichaam de Deutsche ijzer- en staalnijverheid te vertegenwoordigen, immers het omvat slechts 1/5 der geheele productie. Men is dan ook veelal van meening, dat als er geen oorlog was geweest, dit lichaam reeds lang zou zijn verdwenen, althans in den bestaanden vorm. De „voorloopige” vernieuwingen bestendigen slechts den ouden toestand.

Voor de regeering was het tot dusverre een teer punt om in te grijpen, doch wat het bewind zal doen, dat nu de regeering vormt, is iets, waarover men heden nog geen oordeel kan vellen. Ook in de kringen der leden is men met het lichaam niet meer tevreden, immers men houdt de leiding voor, dat de ontwikkeling der Deutsche industrie en haar afzet naar het buitenland, niet het gevolg is van het werken van het „Stahlwerksverband”, maar van de ondernemingen individueel, zoodat groote maatschappijen aan het bestaan van dit verbond niet meer de groote waarde toekennen van vroeger.

Ook tijdens den oorlog, die den export tot een minimum deed verminderen, is in deze meening weinig verandering gebracht.

Essen, 20 October 1918.

DE FRANSCH E OORLOGSLEENINGEN.

De Fransche natie heeft tijdens deze vreeselijke wereldramp zich in alle opzichten ontzettende opofferingen getroost; haar menschenmateriaal, natuurlijke hulpbronnen, volksvermogen, kortweg alle machtsmiddelen werden aangewend ten behoeve van de vaderlandsche zaak. De druk der oorlogskosten neemt uit hoofde van den langdurigen krijg aanhoudend toe, en derhalve worden er voortdurend meer en meer geldelijke offers van den Franschen staatsburger gevegd. Ter bestrijding der buitengewone hoge uitgaven, welke de landsverdediging vereischt, werd het Fransche Parlement in zijne zitting van 19 September laatstleden genoodzaakt over te gaan tot het aannemen der vierde oorlogssleening, onder den kenmerkenden naam „Emprunt de la Libération”, ter eere van de verovering der tot nu toe door den vijand bezette gebieden. In het voorbijgaan zij gezegd ¹⁾, dat door eene ministerieele beschikking de koers van uitgifte der 4 pCt. leening is vastgesteld op frs. 70,80 per frs. 100, in coupures van frs. 100, frs. 500 en frs. 2500. Het bedrag der leening is onbeperkt, en

¹⁾ Overigens zie men „Effectenbeurzen” in No. 143.

deze is binnen de eerste 25 jaren niet converteerbaar.

Naar aanleiding van deze nieuwe uitgifte is er aanleiding aandacht te wijden aan een belangrijk artikel van den hoofdredacteur van den „Economiste Européen”, Edmond Théry, in het nummer van 4 October j.l. Volgens de gegevens, die wij aldaar aantreffen, bedroeg op 1 Januari 1914 de Fransche openbare gekapitaliseerde staatsschuld 28.776 miljoen frs. Het volgend overzicht geeft aan hoe dit bedrag is samengesteld. De cijfers zijn in miljoenen francs uitgedrukt, wat eveneens geldt voor de overige staatjes, die in dit stuk voorkomen.

3 pCt. perpetueele rente	21.922
3 pCt. aflosbaar	3.339
Verschillende gekapitaliseerde schulden ..	3.515
Totaal	28.776

Bij het sluiten der 5 pCt. leening 1915, hebben twee belangrijke conversies plaats gehad, t. w. de 3½ pCt. aflosbare leening van 805 miljoen frs., reële waarde, aangegaan den 7en Juli 1914 en een bedrag van 2.181 miljoen frs. nominaal kapitaal van de oude 3 pCt. perpetueele schuld. Aan de houders van deze laatste fondsen werd toegestaan een derde van hunne inschrijving op de 5 pCt. nieuwe leening te betalen met de 3 pCt. oude; de Schatkist nam deze stukken voor 66 frs. aan. Door deze operaties, alsmede door de likwidatie der spaarbankfondsen en obligaties op korten termijn, werd het nominaal kapitaal van de oude Fransche staatsschuld met 3.061 miljoen frs. verminderd. De voorafgaande opgave heeft zich dientengevolge op het oogenblik als volgt gewijzigd:

3 pCt. geconsolideerd	19.741
3 pCt. aflosbaar	3.189
Verschillende gekapitaliseerde schulden ..	2.785
Totaal schuld van vóór den oorlog overgebl.	25.715

De geweldige uitgaven, welke de verdediging van het vaderland vorderen, hebben de Fransche regering gedwongen zich geldmiddelen te verschaffen door het plaatsen van leeningen in het binnen- en het buitenland. Uit het hier volgend overzicht ziet men, dat de Schatkist voor het tijdvak van 1 Augustus 1914 tot 31 Augustus 1918 een totaalbedrag van 78 milliard 734 miljoen frs. heeft opgenomen.

Geconsolideerde schulden	32.187
Bons de la Défense nationale ¹⁾	26.453
Obligations de la Défense nationale ²⁾	679
Voorschotten van de Banque de France en de Banque d'Algérie	19.415
Totaal	78.734

Bovendien is door de bondgenooten en neutralen een gezamenlijk crediet verleend van 25.678 miljoen frs. in het tijdvak van 1 Augustus 1914 tot 31 Augustus 1918. De landen worden, naar de grootte van het bedrag, gerangschikt als volgt:

Groot-Britannië	12.553
Vereenigde Staten van Noord-Amerika ..	11.887
Argentinië	471
Spanje	326
Japan	197
Zwitserland	97
Nederland, Noorwegen en Zweden	147
Totaal	25.678

Indien wij thans de drie verkregen totaalsommen vereenigen, komen wij tot het eindcijfer van 130 milliard 127 miljoen frs. als het geheele bedrag der Fransche openbare schuld op 31 Augustus 1918.

Schulden van vóór den oorlog	25.715
Nieuwe schulden (binnenlandsche) ³⁾	78.734
„ „ (buitenlandsche)	25.678
Gezamenlijk totaal	130.127

¹⁾ De bons de la Défense nationale, reeds in September 1914 in het leven geroepen, zijn 5 pCt., later 4 pCt. dragende stukken van 100, 500 en 1000 francs, met een looptijd van 3, 6 of 12 maanden, telkenmale verlengbaar. Zij luiden naar wensch op naam of aan toonder.

²⁾ De obligations de la Défense nationale, dateerend van

Het verdient opgemerkt te worden, dat de binnenlandsche schulden nog met 1 milliard 61 miljoen frs. moeten verminderd worden, daar de Schatkist voor dit bedrag schuldbewijzen heeft teruggekocht, ingevolge de wet van 26 October 1917, waarbij een bijzonder aflossingsfonds gevormd is voor de leeningen, gesloten in het belang van 's lands defensie.

Wanneer wij nu vervolgens de onderscheiden credieten nagaan, welke toegestaan zijn aan de opeenvolgende ministeries ter bestrijding der oorlogskosten, dan komt men voor het tijdvak van 1 Augustus 1914 tot 31 December 1918 tot een gezamenlijk bedrag van 160 milliard 143 miljoen frs. Hieronder volgt een staatje van de jaarlijksche geopende oorlogscredieten; waarnaast de gemiddelde maandelijksche credieten vermeld zijn.

1914 (vijf maanden)	8.611	—	1.722
1915 (het geheele jaar)	22.805	—	1.900
1916 („ „ „)	32.632	—	2.720
1917 („ „ „)	42.740	—	3.561
1918 („ „ „)	53.355	—	4.446
Totaal	160.143	(gem.)	3.021

Blijkens deze tabel werd dus dooreengerekend voor elke oorlogsmaand meer dan drie milliard frs. crediet toegestaan. De gestadige sterke toeneming van de behoefte aan geldmiddelen schrijft de heer Théry vooral toe aan de vermeerdering der opgeroepen manschappen, de uitbreiding van de industrie voor oorlogsmateriaal, de stijgende duurte van de levensmiddelen, noodig voor de legervoeding en van de verbruikte grondstoffen in de oorlogsbedrijven, de meer en meer aanzienlijk wordende geldelijke uitkeeringen in den vorm van soldij en salarissen, de groeiende last, veroorzaakt door den dienst over openbare schuld, alsook door de verliezen voortvloeiende uit den ongunstigen wisselkoers op het buitenland.

Als wij de bedragen der binnenslands en buitenslands gesloten leeningen met de inkomsten op den gewonen dienst, die van af 1 Augustus 1914 tot 31 Augustus 1918 op 22 milliard frs. geraamd worden, samenvoegen, dan komen wij tot een totaal van 126 milliard francs beschikbare middelen, die nog vermeerderd moeten worden met de opbrengst van de thans ter teekening openstaande vierde oorlogsleening. De heer Théry neemt aan, dat van de toegestane 160 milliard tot dusver rond 80 pCt. of 128 milliard in werkelijkheid is uitgegeven, volgens deze veronderstelling weegt dit bedrag op tegen dat der aangegane verplichtingen.

Omtrent de middelen, waarover het Fransche publiek beschikt voor inschrijving op de 4e oorlogsleening, wordt opgemerkt, dat deze sedert de voorgaande leening met meer dan 13 milliard frs. zijn gestegen, naar het onderstaande staatje nader toelicht:

	30-9-'17	31-8-'18	Vershil
Bons de la Déf. nat.	21.700	26.453	+ 4.753
Oblig. de la Déf. nat.	840	679	— 161
Bilj. v. d. Banq. de Fr.	20.995	29.434	+ 8.439
	43.535	56.566	+ 13.031

Daarenboven mag men niet buiten beschouwing laten, dat in één jaar het bedrag der dadelijk opzegbare deposito's bij de vier grootste Fransche credietinstellingen, Crédit Lyonnais, Comptoir d'Escompte, Société Générale en Crédit Industriel, met 1 milliard 236 miljoen frs. is toegenomen; immers op 30 Juni 1914, '17 en '18 beliep dit bedrag respectievelijk 5.455, 5.257 en 6.493 miljoen frs.

Op grond van deze motieven en daarbij de ommekeer der kansen in den militairen toestand, worden van Fransche zijde voor het slagen van de emissie der nieuwe leening de meest gunstige verwachtingen geoekoesterd.

Februari 1915 zijn 5 pCt. belastingvrije tienjarige obligaties in gelijke coupures als de bons.

³⁾ Met verwaarloozing van de omstandigheid, dat de inteekening op de oorlogsleeningen ook in den vreemde was opgesteld.

ONTGINNING EN VOEDSELVOORZIENING.

Vanwege de *Nederlandsche Heidemaatschappij* ontvingen wij de volgende bijdrage:

Door den oorlog heeft de ontginning van woeste gronden zeer aan beteekenis gewonnen. Vóór de oorlogsjaren werd het voedselvraagstuk, in zooverre dit een levensbelang geldt voor ons volk, met ontginning ternauwernood in verband gebracht. Deze laatste werd meer dienstbaar gemaakt aan de uitbreiding der gelegenheid tot nederzetting en aan werkverschaffing en had tot feitelijk einddoel, de vergrooting van het uitvoerquantum der land- en tuinbouwproducten.

Twee zaken zijn thans echter scherp naar voren getreden en wel:

1e. dat ontginning niet slechts krachtig bijdraagt tot leniging van voedselschaarschte, doch deze in aanzienlijke mate kan voorkomen;

2e. dat ons volk geen gebrek had behoeven te lijden, als vóór den oorlog, toen meststoffen overvloedig en goedkoop, en menselijke en machinale arbeidskracht voldoende te verkrijgen waren, het ontginningsvraagstuk meer ware bestudeerd met het oog op onafhankelijkheid van 't buitenland bij de voedselvoorziening.

Omtrent punt 1 wordt het volgende opgemerkt. De Koninklijke Commissie voor Voedselvoorziening, door het Britsche Rijk in 1916 ingesteld, waarvan de eerste physiologen des lands deel uitmaakten, kwam tot de slotsom, dat een volwassen mensch bij middelmatigen arbeid, zonder in gewicht te verliezen, een hoeveelheid voedsel noodig heeft, die equivalent is met 3400 calorieën verbrandingswaarde. Een in 1918 opnieuw ingestelde Commissie, waaraan specialiteiten uit Amerika en Frankrijk waren toegevoegd, kwam tot nagenoeg dezelfde conclusie. Deze nam echter aan, dat zonder bezwaar gedurende geruimen tijd het rantsoen met 10 pCt. zou kunnen worden verminderd. Nemen wij thans het getal 3400 als norm. Deze voedingswaarde komt overeen met een rantsoen, waarin zich 100 gram vet, 100 gram eiwit en 500 gram koolhydraten bevinden. Gaan wij vervolgens eens na, welke beteekenis ontginning voor ons volk heeft gehad.

Sedert 1833 is de verdeeling van het grondgebruik in Nederland als volgt gewijzigd:

	1833.	1916.	Toename.	Afname.
Bouwland	802.800	953.900	151.100	—
Grasland	1.093.100	1.252.300	159.200	—
Bosch	169.000	257.400	88.400	—
Woeste grond	906.500	494.200	—	412.300

In totaal is dus een oppervlakte van ruim 310.000 H.A. ontgonnen tot bouw- en grasland en derhalve voor een cultuur bestemd, die rechtstreeks komt ten bate van de voedselvermeerdering. Hoofdzakelijk wordt behalve boter, kaas, melk en vleesch daarvan geproduceerd graan (rogge) en aardappelen, gewassen, die volgens de ervaring op deze gronden goed gedijen. Door de steeds meer volmaakte cultuurtechniek en landbouwwetenschap werden na 1900 gemiddeld oogsten verkregen per H.A. van 2000 K.G. rogge, 18.000 K.G. aardappelen, of, gerekend 1 koe op 1 H.A., 3000 K.G. melk.

Een berekening naar de voedingswaarde dezer producten toont aan, dat met de producten van 1 H.A. 4 à 5 menschen kunnen worden gevoed volgens de norm van 3400 calorieën. Neemt men gemiddeld 20 pCt. voor oogstbeschadiging en mislukking, dan kunnen van 1 H.A. dus ongeveer 4 menschen leven. Genoemde 310.000 H.A. hebben zoodoende voor pl.m. 1.200.000 menschen voedsel opgeleverd, of voor $\frac{1}{6}$ deel onzer bevolking. Hierbij moet worden opgemerkt, dat door de voortgaande verbetering der landbouwtechniek, waarbij veredeling van gewassen, drooglegging en bemesting gewichtige factoren zijn, de opbrengsten nog aanzienlijk kunnen toenemen. Zoo was op goeden grond vóór den oorlog een opbrengst per H.A. van 2500 K.G. graan (Petkúser rogge) en

25.000 K.G. aardappels (variëteiten Eigenheimer en roode star) geen zeldzaamheid.

Niettegenstaande dit is er een tekort aan voedsel. Zulks had anders kunnen zijn, indien het Nederlandsche volk meer algemeen er van doordrongen ware geweest, dat ontginning een belangrijk element vormt voor ons levensbelang.

Wat nu betreft punt 2, moge het volgende dienen.

Uit onze landbouwstatistiek blijkt, dat in Nederland nog pl.m. 494.000 H.A. woest liggen, of pl.m. 15 pCt. der totale oppervlakte. Hiervan zijn 20.277 H.A. dijken en bermen; 32.668 H.A. hoogveen; 23.079 H.A. verturfd hoogveen (dalgrond); 388.057 H.A. heide; 13.233 H.A. zandverstuiving; 37.113 H.A. duinen.

Hiervan moeten de groepen zandverstuiving en duinen worden terzijde gesteld, aangezien zij slechts voor de houtteelt, doch niet voor voedselvoorziening kunnen dienen. De dijken en bermen leveren reeds voor het grootste deel hun opbrengst in den vorm van gras. Het hoogveen en de dalgrond zijn zeer geschikt voor de cultuur van veel opbrengende voedingsgewassen. Van de heidegronden komt slechts een deel voor ontginning tot bouw- en grasland in aanmerking. Van 't meeste belang is het nu te weten welk deel. De ervaring is hierin leermeesteres; zij zegt ons:

a. dat groote oppervlakten thans tot goed gras- en bouwland ontgonnen zijn, waarvan dit zelfs in 1900 nog niet werd verwacht. Na dien is heide met succes voor die culturen bestemd, waarvoor men vóór dien tijd vaak ternauwernood tot houtteelt durfde adviseeren. Verbeterde ligging door aanleg van wegen, kanalen etc., zoomede vooruitgang van wetenschap en techniek zijn hiervan de voornaamste oorzaken. Zij vormen de hoofdfactoren voor de evolutie in het ontginningswezen;

b. dat de ondernemingsgeest zich krachtiger heeft ontplooid, naarmate het perspectief door de bovengenoemde factoren ruimer werd. Ten deze geldt vooral verhooging van rentabiliteit door waardevermeerdering.

Van de heidegronden mag worden aangenomen, dat thans pl.m. 60 pCt. of pl.m. 293.000 H.A. geschikt zijn voor gras- en bouwland. Daarbij gevoegd de veengronden, pl.m. 55.700 H.A., vormt een totaal van pl.m. 288.000 H.A. Deze oppervlakte is dus geschikt voor voedselproductie en kan volgens de onder 1 gemaakte berekening jaarlijks voor 1.152.000 menschen leeftocht voortbrengen. Het alles overheerschende belang is nu, dat ons volk uit het heden en verleden de noodige wijsheid put voor de naaste toekomst. Het moet er van doordrongen worden, dat binnen onze grenzen zonder ondraaglijke financiële lasten veel meer voedsel kan worden geteeld dan thans geschiedt. Als deze wetenschap gemeengoed ware geweest, had ons vaderland niet in zak en asch behoeven te zitten, toen de oorlog ons land in economische moeilijkheden bracht. Het bewustzijn, dat onze eigen bodem bij machte ware geweest om gebrek en ondervoeding te weerstreven, wijst ons den weg betreffende hetgeen in de toekomst moet geschieden.

K. D.

Het door het vorige ministerie ingediende wetsontwerp, houdende *voorzieningen ten aanzien van buitenlandse effecten*, waarbij de Regeering gemachtigd zou worden gedurende het oorlogstijdperk en zoolang de daaruit voortvloeiende bijzondere omstandigheden voortduren, den invoer van buitenlandse effecten en het uitgeven, in omloop brengen, overdragen, verpanden, in beleening geven en het in koop, pand of beleening aannemen van niet toegelaten buitenlandse effecten te verbieden, dat zooals de lezer zich herinneren zal veel oppositie ontmoet heeft, werd blijkens mededeeling aan de Tweede Kamer van 25

dezer ingetrokken. Het ontwerp was in de kolommen van dit tijdschrift ter sprake gekomen op pag. 418 v., 455 en 607 v., van den loopenden jaargang.

AANTEKENINGEN.

De toeneming van de papiercirculatie in Duitschland. — Terwijl na den eersten overgang tot den oorlogstoestand de toeneming van de geldcirculatie in Duitschland geleidelijk aan plaats vond, in proporties, die men door de toenemende prijsstijging en het gebruik van bankpapier in de geoccupeerde landstreken in hoofdzaak verklaard achtte, is in de laatste maanden gelijk uit onderstaande cijfers blijkt, de toeneming in voortdurend sneller tempo gegaan.

	in millioenen mark			
	Bank- biljetten	Darlehens- kassenscheine in omloop	Totale circu- latie	Vermeerd. bij de vor. mnd.
30 April 1918	11.821	7.058	18.879	—
31 Mei 1918	12.003	7.299	19.293	314
29 Juni 1918	12.510	7.702	20.212	919
31 Juli 1918	12.705	7.857	20.562	350
31 Aug. 1918	13.639	8.376	22.015	1.453
30 Sept. 1918	15.334	8.866	24.200	2.185

De kwartaalsbehoefte pleegt iedere drie maanden de circulatie voor korten tijd extra te doen aanzwellen; waarna, ook gedurende den oorlog, de eerstvolgende weekstaat weder een teruggang vertoont. Op 7 October is dit evenwel voor de eerste maal niet het geval geweest. De totale circulatie toch steeg opnieuw en met niet minder dan 602 millioen in één week, welk bedrag in de volgende week 389 millioen bedroeg om volgens den laatsten weekstaat — 23 October j.l. — 509 millioen te belopen. Vooral de bankbiljetten-circulatie vertoont stijging. Op genoemden weekstaat gaat deze de 16,4 milliard te boven.

Niettegenstaande de ontzaglijke bedragen, waarmede aldus de circulatie wekelijks toeneemt, bestaat er op het oogenblik in Duitschland een zeer dringende geldschaarschte. Niet de behoefte van het publiek, maar de capaciteit van de Reichsdruckerei bepaalt de snelheid van uitgifte. Zelfs indien het bedrag technisch nog belangrijk verder kon worden opgevoerd; zou het onder de gegeven omstandigheden zonder twijfel volslagen geabsorbeerd worden. Bijzondere voorzieningen moesten dan ook getroffen worden en zoo is thans gelijk in de eerste maanden van den oorlog aan gemeenten en groote bedrijven de bevoegdheid verleend tot uitgifte van noodgeld in coupures van 5 en 10 Mark met looptijd tot 1 November a.s., een bevoegdheid, waarvan reeds door tal van gemeenten en particuliere ondernemingen gebruik is gemaakt, terwijl bovendien de op 2 Januari a.s. vervallende coupons der oorlogsleeningen met het karakter van wettig betaalmiddel zijn bekleed en tot elk bedrag moeten worden aanvaard.

Omtrent de oorzaken dezer „Banknotenhamsterei”, welke uiteraard nauw samenhangt met de wisseling in de oorlogskans en de algemeene ongerustheid, waarin het Deutsche volk thans verkeert, bevat het effectenbeursoverzicht in dit nummer nog enkele nadere berichten. Ook ditmaal wordt het verschijnsel voor een groot deel op rekening van het platteland geschreven en met pogingen zich aan den fiscus te onttrekken in verband gebracht. Daarnaast begint echter ook in Duitschland, naar het schijnt, het onttrekken van deposito's aan banken en spaarinstellingen zekeren omvang aan te nemen, van algemeene bekendheid als het is, dat bij deze instellingen zeer groote bedragen aan oorlogsleeningen en schatkistpapier op korten termijn zijn ondergebracht. In Oostenrijk heeft dit verschijnsel, waarbij wel enigszins uit het oog verloren wordt, dat de centrale banken in beide landen waarlijk niet minder van staatspapier voorzien zijn, reeds veel ernstiger afmetingen aangenomen.

Dat in de Deutsche pers en van officieele zijde getracht wordt het verschijnsel zooveel mogelijk te keeren, ligt voor de hand. De propaganda voor het „Bargeldlosverkeer” is in de laatste maanden weder krachtig ter hand genomen en aan alle zijden wordt gewezen niet alleen op de algemeene nadeelen aan het oppotten verbonden, maar ook op de nadeelen en gevaren voor den hamsteraar persoonlijk: rénteverlies, gevaren van diefstal, brand e. d. Gelijk in het effectenbeursoverzicht wordt medegedeeld is laatstelijk van de voorname financieele instellingen in het land, onder leiding der Reichsbank, een ernstige vermaning in dezen geest uitgegaan. De beweging gaat echter voort en zal aan de negende oorlogsleening, waarvan, gelijk men weet, de termijn van inschrijving voorschijns met 14 dagen is verlengd, niet ten goede komen.

De weekstaat der Banque de France en de Amerikaansche credieten. — Op den weekstaat der Banque de France is sedert 5 Séptember j.l. onder de activa een nieuwe post verschenen „Avoir en compte à la Trésorerie des Etats-Unis” tot een beloop van frs. 1.036.000.000. De post is het gevolg van een transactie, die van Fransche zijde als volgt wordt toegelicht:

De tegenwoordigheid van de voortdurend talrijker wordende Amerikaansche legers in Frankrijk noopt de Amerikaansche regeering tot belangrijke betalingen in Frankrijk. In overleg met de Fransche regeering, die tot dusver de hiervoor benoodigde gelden verschaft had, is thans door de Amerikaansche regeering aan de Fransche een crediet geopend van \$ 200.000.000, welk bedrag door deze tegen muntpariteit aan de Banque de France is overgedragen en mitsdien op de weekstaat van deze laatste als het genoemd bedrag van frs. 1.036.000.000 voorkomt, terwijl tegelijk het crediet der Fransche regeering met dit bedrag verminderd is. Overeengekomen is, dat naarmate de Amerikaansche regeering dit bedrag verbruikt, de Fransche regeering gecrediteerd zal worden voor het verschil tusschen de muntpariteit en de wisselkoersen van het oogenblik. Het gevolg hiervan is, dat de koerswinsten uit de transactie voortvloeiende geheel ten voordeele van de Fransche schatkist.

De financieele positie der Deutsche scheepswerven. — In de laatst verschenen aflevering der Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (III. Folge, 56. Band, Drittes Heft) komt een belangwekkende aanteekening voor van Fab. Landau over de Deutsche scheepswerven in den oorlog, waarin geregistreerd is de kapitaalsontwikkeling dezer ondernemingen. Welken omvang het scheepsmateriaal heeft, dat in de oorlogsjaren voltooid is — merkt de schrijver op — is niet gepubliceerd geworden, maar ook een onderzoek naar de financieele positie der onderscheidene maatschappijen kan hier licht verschaffen. Gegeven wordt dan een zeer uitvoerige en nauwkeurige tabel, samengesteld uit de jaarverslagen van de groote Deutsche werven, die met een aandeelenkapitaal werken; ergo missen wij bijvoorbeeld de Germania-werf te Kiel, de Gesellschaften m.b.H. en kleine reparatie- en andere hellingen. Het ommestaand overzicht is aan de vermelde bron ontleend.

De toeneming van het totale bedrijfskapitaal tusschen de jaren 1913 (resp. de boekperiode 1913/14) en 1917 (resp. 1916/17) der 18 in het tijdschrift behandelde maatschappijen, bedroeg van 140,3 mill. M. tot 169,8 mill. M.; 21,03 pCt. Ook de verdere hier overgenomen cijfers hebben betrekking op het totaal der 18 meergenoemde maatschappijen. Het aandeelenkapitaal steeg door de vermeerdering bij 10 maatschappijen en de vermindering bij één, met 22,9 mill. M. of 27,48 pCt. Het obligatiekapitaal verminderde met 4,1 mill. M. of 9,34 pCt. De voornaamste stijging vertoont de reserves, n.l. met 10,7 mill. M. of 44,84 pCt. In de volgorde der in de staatjes vermelde maatschappijen

	Bedrijfskapitaal						Saldo exploitatie-rekening		Afschrijving		Toevoeging aan de reserve		Dividend	
	aandeelen		obligaties		totaal aandeel. oblig. en reserve		1913	1917	1913	1917	1913	1917	1913	1917
	1913 ¹⁾	1917 ¹⁾	1913	1917	1913	1917								
A. G. „Weser”....	7.336	7.336	1.803	1.597	10.006	10.523	1.015	6.324	1.003	4.772	67	554	—	880
Vulcan-Werke....	15.000	15.000	10.000	9.680	28.055	28.885	—	7.121	2.617	5.622	—	20	—	1.200
Flensb. Schiffsbau.	3.300	3.300	2.234	1.734	7.617	7.470	1.826	1.087	771	452	200	33	396	330
Blohm u. Voss....	12.000	20.000	7.931	7.004	20.764	30.244	2.244	7.323	1.578	3.220	133	738	570	1.150
Reicherstieg Schw.	5.000	6.000	3.856	3.730	9.238	10.180	626	1.783	416	1.128	49	64	200	440
Howaldtswerke...	4.100	7.000	2.691	2.167	7.841	10.694	904	2.020	796	959	17	426	107	610
A. G. „Neptun”...	2.200	3.000	1.098	982	3.893	5.211	451	1.236	225	520	82	385	132	300
Bremer Vulcan....	10.000	10.000	1.875	1.375	13.594	13.745	2.384	3.679	1.099	1.143	87	15	1.100	2.000
G. Seebeck A. G....	3.500	3.328	2.390	2.172	6.552	6.318	465	1.106	336	528	212	368	—	416
Tecklenborg A. G..	4.000	6.000	2.452	2.236	7.357	10.494	1.490	2.941	777	1.171	185	702	400	750
J. Frerichs A. G....	2.500	4.500	1.485	1.455	3.985	6.329	—	837	253	368	—	156	—	375
Atlas-Werke.....	6.000	7.500	3.130	2.850	9.348	12.296	1.300	2.653	695	1.188	156	406	450	1.050
Totaal van 18 ondernemingen in de oorspr. bron vermeld.	83.326	106.224	43.863	39.766	140.335	169.821	13.812	40.149	10.955	21.786	1.569	4.268	3.819	10.380

	Saldo expl.rek. in pCt. v. h. bedrijfskapitaal		Terreinen en inventaris in pCt. v. h. bedrijfskapitaal		Pet. van brutowinst aan				Uitgekeerd Dividend	
	1913	1917	1913	1917.	afschrijvingen		dividend		1913	1917
					1913	1917	1913	1917		
A. G. „Weser”....	10,14	60,10	147,47	75,65	97,93	72,78	—	13,42	0	12
Vulcan-Werke....	— ²⁾	24,65	134,82	93,06	— ²⁾	78,95	— ²⁾	16,85	Verl.2.147.853 M.	8
Flensb. Schiffsbau.	24,62	14,56	84,76	68,07	42,20	41,60	21,69	30,35	12	10
Blohm u. Voss....	10,83	24,21	180,50	137,16	69,33	43,64	24,98	15,58	4	6
Reicherstieg Schw.	6,78	17,51	110,80	96,48	62,57	62,79	30,09	24,50	4	8
Howaldtswerke...	11,66	18,89	104,56	68,44	86,47	46,48	11,63	29,60	?	?
A. G. „Neptun”...	11,57	23,72	106,09	68,24	48,85	41,60	28,72	23,95	6	10
Bremer Vulkan....	17,54	26,77	72,09	61,04	45,77	30,95	45,80	54,14	11	20
G. Seebeck A. G....	7,09	17,51	94,22	89,06	61,14	38,93	—	30,65	0	12 ^{1/2}
Tecklenborg A. G..	20,26	28,03	110,24	67,71	51,49	37,53	26,51	24,04	10	12 ^{1/2}
J. Frerichs A. G....	— ²⁾	13,25	107,42	83,65	— ²⁾	39,32	— ²⁾	40,11	Verl.1.922.220 M.	10
Atlas-Werke.....	14,02	21,58	73,92	49,83	52,88	43,08	34,23	37,60	7 ^{1/2}	14
Totaal van 18 ondernemingen in de oorspr. bron vermeld.	6,93	23,64	115,—	85,80	63,66	52,75	22,19	25,14	4,70	9,77

1) respectieve 1913/14 en 1916/17, ook wat de overige kolommen betreft.

2) verliessaldo.

was het stijgingspercentage: 183; 137; 129; 389; 118; 145; 207; 138; 123; 250; van 0 tot 207.880 M.; 895. In verhouding tot het aandelenkapitaal hadden de reserves in 1913 bedragen 15,78 pCt. tegenover 22,44 pCt. in 1917; voor de zuivere reserves zijn de cijfers 12,18 pCt. en 13,61 pCt. In het laatste jaar vóór den oorlog waren aan dividenden betaald door 13 maatschappijen 3.818.625 M. of gemiddeld 4,70 pCt. dividend; in het laatste verslagjaar keerden de 18 maatschappijen 10.380.398 M. uit of 9,77 pCt.

Ten slotte geeft het interessante artikel nog een lijstje der werven, met aandelenkapitaal, die tijdens den oorlog opgericht werden (tot ultimo Juli 1918):

	Aand. Kap. in M.
25 Augustus 1916. Hamburger Werft	1.000.000
20 October 1916. Elsfl ether Werft	500.000
19 Mei 1917. Ostseewerke Stettin	6.000.000
3 Augustus 1917. Schiffswerft und Maschinenfabrik „Hansa”, Akt.-Ges., te Hamburg,	
Aand. kap.	1.750.000
Hypotheken	730.000
1918. Elbe-Werft, Akt.-Ges., te Hamburg	4.500.000
Schiffswerft te Nordenham	5.000.000
Deutsche Schiffswerft, A.-G., te Wismar ..	8.000.000
Tritonwerke, A.-G., te Lübeck	1.000.000
Vereinig te Elbwerite, A.-G., te Hamburg ..	2.500.000
Deutsche Werft, A.-G., te Hamburg	10.000.000
Securitas-Werke, A.-G. für Schiff- und Maschinenbau, Harburg a. E.	9.000.000
	49.980.000

In de werven, die met een aandelenkapitaal werken, is thans belegd een bedrag, groot 226.900.797 M. of 86.565.787 M., overeenkomende met 61,68 pCt., meer dan halverwegen 1914.

Men zie aan het slot van het suikerbericht in de rubriek „Overzichten” een statistiek der Cuba-suiker-oogsten van 1890-1918.

INGEZONDEN STUKKEN.

DE NIEUWE STAATSLEENING.

In afwachting van het V.V. der Tweede Kamer over het wetsontwerp betreffende de nieuwe Staatsleening en in aansluiting aan het artikel over „onze Staatsleeningen” van den heer J. van Dusseldorp, opgenomen in het vorige nummer van dit weekblad, moge het niet ongepast geoordeeld worden hier aangaande genoemd wetsontwerp nog eenige opmerkingen te maken.

In de eerste plaats mag dan de vraag gesteld worden, of het juist gezien is, die leening op een, zoo hoog bedrag als 350 millioen te stellen. Onder de vlottende schuld, welke consolidatie wordt voorgesteld, is o.a. opgenomen het bedrag der zilverbons. Welnu, hoe gewenscht de intrekking van deze moge zijn, zoo valt vooreerst daaraan toch wel niet te denken. Voorts is in het algemeen op het volgende te letten. De handhaving van een overmatig bedrag van vlottende schuld is zeker niet aan te bevelen. Doch onder de bestaande omstandigheden, nu er te onzent zulk een overvloed is van beschikbaar kapitaal, weliswaar slechts tijdelijk beschikbaar, maar wie weet voor hoe lang toch nog, geven 's Rijks schatkistpromessen en biljetten juist voor die kapitalen een zeer gewenschte belegging aan de hand en belet deze belegging, dat voor die kapitalen een minder gewenschte belegging wordt gezocht. Aan het in omloop laten van een honderd of zelfs een tweehonderd millioen schatkistpapier

is dus zeker geen bezwaar verbonden. Wel te verstaan echter, mits niet ondergebracht bij de Nederlandsche Bank, welke onderbrenging onvermijdelijk werkt in de richting van inflatie, maar uitsluitend aangeboden aan de open markt.

In de tweede plaats moet de vraag gesteld worden, of het wenschelijk is voor de zoogenaamd vrijwillige, maar in werkelijkheid gedwongen leening zoo uitsluitend het onderkomen te zoeken bij de bezitters van betrekkelijk groot vermogen of groot inkomen. Volgens de officieele statistiek waren voor het dienstjaar 1916/17 in de Vermogensbelasting op een totaal bedrag van 95.374 aanslagen voor gezamenlijk 7.841 miljoen gulden, er 74.099 aanslagen van houders van vermogens van f 16.000 tot f 75.000 voor een gezamenlijk bedrag van 2.385 miljoen gulden; en in de Inkomstenbelasting, op een totaal bedrag van 757.519 aanslagen voor een gezamenlijk bedrag van 1675 miljoen gulden, 422.361 aanslagen wegens inkomens van f 1000 tot f 10.000 tot een gezamenlijk bedrag van 869 miljoen gulden.

Waarom moeten al die belastingschuldigen van de deelneming in de gedwongen leening worden vrijgesteld? M.a.w. waarom voor het vrijgestelde vermogen of inkomen een zoo hoog bedrag gesteld als weder in dit wetsontwerp gedaan wordt?

In Engeland en in de Ver. Staten van Amerika is bij het uitschrijven van oorlogsleeningen het streven zooveel mogelijk inschrijvingen voor kleine bedragen te bekomen, zegge de leeningen over een zoo talrijk mogelijk aantal personen te verdeelen. En terecht wordt aldus gehandeld. Door oorlogsleeningen, zoowel als door oorlogsbelastingen — en hetzelfde geldt voor onze crisisleeningen en -belastingen — moet zooveel mogelijk bevorderd worden, dat de oorlogs- of crisisuitgaven bestreden worden door verhoogde productie, zegge door vermeerdering van werkzaamheid, of door besparingen op de gewone verteringen, vermindering van consumtie. En daartoe moet bij het uitschrijven van leeningen gezocht worden om die in zoo ruim mogelijken kring te plaatsen. Bij ons handelt men juist in tegenovergestelde richting; de houders van kleine of zelfs van middelmatige vermogens en inkomsten worden ongemoeid gelaten; en daarentegen wordt kapitaal onttrokken aan handel en nijverheid, kapitaal dat wel, noodgedrongen, tijdelijk beschikbaar moge zijn, maar eerlang daar weder onmisbaar zal wezen. In ieder opzicht een averechtsche behandeling van zaken.

Ten slotte nog de volgende opmerking. Dat ditmaal niet alleen met het vermogen, maar ook met het inkomen rekening wordt gehouden voor de deelneming in de gedwongen leening is zeker alleszins juist. Maar dan moet van het totaal-inkomen aftrek plaats vinden van het inkomen aan vermogen ontleend; zooals het wetsontwerp thans luidt is er dienaangaande double-emploi.

26-10-'18.

G. M. BOISSEVAIN.

REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Melkvoorziening. Met ingang van 1 November is vastgesteld eene „regeling voor de melkvoorziening in den winter 1918/1919”; tevens zijn maximumprijzen vastgesteld voor melk en melkproducten. De kleinhandelsprijs voor volle rauwe melk wordt 2 ct. per 0,1 liter; die voor tapte- en karnemelk $7\frac{1}{2}$ ct. per liter.

Met ingang van 1 November is het melkrantspen vastgesteld op 0,2 liter per hoofd en per dag; daaruit moet allereerst gedekt worden de behoefte aan melk voor zieken en kinderen. Voor gezonden zal dan ook niet veel meer dan $\frac{1}{10}$ liter volle melk per dag beschikbaar blijven.

Aan de lijst van artikelen, beschikbaar gesteld inge-

volge art. 1 der Distributiewet 1916 is nog toegevoegd gecondenseerde taptmelk met suiker, verpakt in vaten; ook voor dit artikel zijn maximumprijzen vastgesteld.

Vleesch. Behoudens uitzonderingen is verboden het vervoer en de aflevering van versch vleesch, onverschillig van welke soort. De Minister heeft uitdrukkelijk de medewerking der burgemeesters ingeroepen ten einde het frauduleus verhandelen van vleesch zoo streng mogelijk tegen te gaan.

Bloemen en brood. Met ingang van 28 October zal als maximum-tusschenhandelsprijs voor regeeringsbloem weder gelden f 30 per 100 K.G., terwijl met ingang van 4 November de bloem-broodprijzen in den kleinhandel weder verlaagd worden tot het vroegere peil: f 0,36 per K.G. tarwewaterbrood.

Aanvullingsbroodkaarten voor kinderen. Met ingang van 22 November zal aan kinderen van twaalf tot achttien jaar een eerste aanvullingsbroodkaart worden verstrekt.

Opslag van aardappelen. Particulieren mogen geen groter hoeveelheid voor opslaan ontvangen, dan de gemeente voor de andere ingezetenen in voorraad heeft.

Vlasstroo. De bij beschikking van 8 Juli j.l. vastgestelde maximumprijzen voor vlasstroo, gewas 1917 en 1918 in ongerepelden toestand, zullen ook geldig zijn voor vlasstroo, gewas 1917 en 1918, in gerepelden toestand.

Hooi. De Minister van Landbouw heeft vastgesteld een maximum groothandelsprijs voor hooi voor eerste kwaliteit van f 80 per 1000 K.G. ongeperst.

Kunstmest. Op 1 November a.s. zal een aanvang worden gemaakt met de verdeeling van superphosphaat voor bemesting van den oogst 1919. De prijs is bepaald op f 12 per 100 K.G. bruto voor netto.

Voeding van eigen vee. Mede in verband met de door overmatige regens verslechterde positie is de regeling van 21 Augustus j.l. inzake het laten van granen en peulvruchten aan landbouwers voor de voeding van eigen vee gewijzigd.

Teelt van tuinbouwgewassen op gescheurd grasland. Verzoeken om tuinbouwgewassen voor den handel te mogen verbouwen op gescheurd grasland zijn niet voor inwilliging vatbaar.

Kaarsen. De maximumkleinhandelsprijs voor kaarsen is door den Minister nader vastgesteld op 64 cent per pak van 300 gram netto. Voor schemerlichten bedraagt de kleinhandelsprijs 58 cent per doos van tenminste 200 gram. Eén pak per gezin per maand mag ter beschikking worden gesteld van z.g. „lichtlooze” gezinnen in de maanden November en December.

Lichtlooze gezinnen. Per lichtloos gezin mag slechts één lichtpunt worden aangebracht en wordt een gemiddelde draadlengte van slechts 20 M. verstrekt.

Plakmiddelen. De Minister van Landbouw heeft een enquête ingesteld naar de bedrijven, die zich op de vervaardiging van plakmiddelen toelagen en heeft in verband hiermede alle fabrikanten van plakmiddelen verzocht uiterlijk 20 October aan het Bureau Nijverheid der Afdeling Crisiszaken opgave te doen.

Wilde kastanjes. De Minister acht het wenschelijk, dat de inzameling van wilde kastanjes, thans veelvuldig gebruikt voor de vervaardiging van plakmiddelen, die de stijfsel moeten vervangen, zooveel mogelijk wordt bevorderd. De inzameling wordt aan het particulier initiatief overgelaten; verboden wordt het afleveren. Voorts zijn vastgesteld maximumprijzen voor wilde kastanjes. Bedrijven, die het artikel als grondstof verwerken, dienen zich met het Bureau Nijverheid der Afdeling Crisiszaken voornoemd in verbinding te stellen.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTOS.

	26 October 1918	20 Juli 1914
Ned. Bank	Disc. Wissels. 4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
	Bel. Binn. Eff. 4 1/2 " 1 " '15	4 " 23 " '14
	Vrsch. in R.C. 5 1/2 " 19 Aug. '14	5 " 23 " '14
Bank van Engeland	5 " 5 Apr. '17	3 " 29 Jan. '14
Duitsche Rijksbank	5 " 23 Dec. '14	4 " 5 Febr. '14
Bank van Frankrijk	5 " 21 Aug. '14	3 1/2 " 29 Jan. '14
Oostenr. Hong. Bk.	5 " 12 Apr. '15	4 " 12 Mrt. '14
Nat. Bank v. Denem.	5 " 9 Juli '15	5 " 6 Febr. '14
Zweedsche Rijksbk.	7 " 20 Mrt. '18	4 1/2 " 6 " '14
Bank v. Noorwegen	6 " 14 Dec. '17	4 1/2 " 11 " '14
Zwitserse Nat. Bk.	5 1/2 " 3 Oct. '18	3 1/2 " 19 " '14
Bank van Spanje ..	4 " 22 Mrt. '17	4 1/2 " —
Bank van Italië ..	5 " 10 Jan. '18	5 " 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.	3 1/2 - 4 1/2	—
Javasche Bank	3 1/2 " 1 Aug. '09	3 1/2 " 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie				
26 Oct. '18	4	4 1/2	3 1/2	4 - 5/8	—	5 3/4 - 6 1)
21-26 O. '18	3 1/2 - 4	3 3/4 - 4 1/2	3 1/2	4 - 5/8	—	5 3/4 - 6
14-19 O. '18	3 1/4 - 1/2	3 3/4 - 4	3 1/2	4 - 5/8	—	5 3/4 - 6
7-12 O. '18	3 1/2 - 4	3 3/4 - 4	3 1/2	4 - 5/8	—	5 3/4 - 6
22-27 O. '17	2 3/8 - 3/4	2 1/2 - 3	4 2/3	4 - 5/8	—	3-4
23-28 O. '16	1 3/4 - 2 3/4	2 3/4 - 3 1/2	5 1/2	4 - 5/8	—	2 - 1/2
20-24 Jul. '14	3 1/8 - 3/16	2 1/4 - 3/4	2 1/4 - 3/4	2 1/8 - 1/2	2 3/4	1 3/4 - 2 1/2

1) Noteering van 25 October.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De wisselkoersen waren deze week zeer onzeker. Over het algemeen waren de omzetten veel geringer dan de vorige weken en nam een afwachtende houding aan. Daardoor waren de fluctuaties eerder nog talrijker, zonder dat echter de uiterste schommelingen buitengewone afmetingen aannamen. Zoowel de entente als de centrale wissels waren in het begin der week flauwer. In de tweede helft trad echter dooreengenomen een vastere stemming in. Alleen Weenen was doorlopend sterk aangeboden en sloot belangrijk onder de vorige week.

In de neutrale wissels waren de omzetten van zeer weinig betekenis en de koersen bleven vrijwel stationnair.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen	Parijs	Berlijn	Weenen	St. Petersburg	New York
21 Oct. 1918..	11.26	43.15	36.85	22.90	—	2.36 3/8
22 " 1918..	11.28	43.35	36.10	21.—	—	2.36 3/4
23 " 1918..	11.20	43.10	34.50	19.90	—	2.35
24 " 1918..	11.16	42.95	34.10	20.10	—	2.34
25 " 1918..	11.21	43.—	35.55	21.20	—	2.35
26 " 1918..	11.21	43.—	35.95	21.10	—	2.35 1/4
Laagste d. w. 1)	11.13	42.90	34.—	19.—	—	2.33 1/2
Hoogste " " 1)	11.33	43.50	37.50	23.50	—	2.38
19 Oct. 1918..	11.31	43.50	37.90	24.40	—	2.37 1/4
12 " 1918..	11.12	42.60	37.60	23.75	—	2.33 1/2
Muntpariteit..	12.10	48.—	59.26	50.41	1.28	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

Data	Stockholm	Kopenhagen	Christiania	Zaltserland	Spanje	Batavia telegrafisch
21 Oct. 1918	69.50	64.60	65.55	47.50	49.—	99 3/4 - 100 1/2
22 " 1918	69.40	64.50	65.50	47.50	—	99 3/4 - 100 1/2
23 " 1918	69.30	64.50	65.60	47.60	49.—	99 3/4 - 100 1/2
24 " 1918	69.30	64.30	65.60	47.75	49.—	99 3/4 - 100 1/2
25 " 1918	69.20	64.20	65.40	47.60	49.—	99 3/4 - 100 1/2
26 " 1918	69.30	64.30	65.50	47.30	49.75	99 3/4 - 100 1/2
L'ste d. w. 1)	69.10	64.10	65.15	47.25	48.—	99 3/4
H'ste " " 1)	69.60	64.60	65.75	47.80	50.—	100 1/2
19 Oct. 1918	69.40	64.50	65.50	47.40	48.75	99 3/4 - 100 1/2
12 " 1918	68.95	64.—	65.40	48.50	—	99 3/4 - 100 1/2
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen	Zicht Parijs	Zicht Berlijn	Zicht Amsterdam
26 Oct. 1918	4.76.55	5.48	nom.	42 3/8
Laagste d. week..	4.76.55	5.48	nom.	42 1/8
Hoogste " " ..	4.76.55	5.48 1/2	nom.	42 1/2
19 Oct. 1918	4.76.55	5.48 1/8	nom.	42 3/8 1)
12 " 1918	4.76.55 2)	5.49 1/2 3)	nom.	44 3/4 3)
Muntpariteit	4.86.67	5.18 1/4	95 1/4	40 3/16

1) Noteering van 15 October. 2) Noteering van 11 October.

3) Noteering van 10 October.

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	18 Sept. 1918	1 Oct. 1918	Tijdsperk 2-14 October 1918		14 Oct. 1918
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 1/2 2)	97 3/8	97 3/8	97 3/8	97 3/8
B. Aires	d.p.gd.pes.	50 3/16 2)	50 7/16	50 3/16	51 3/8	51 1/8 3)
Calcutta	sh/d.p.rup.	1/6 1/2 2)	1/6 1/2	1/6	1/6 1/16	1/6 1/8 2)
Hongkong ..	id. p. \$	3/8	3/6 1/4	3/4 1/2	3/6 1/2	3/4 1/4 3)
Lissabon	d.p.escudo	30	28 1/2	27 1/2	29 1/2	29
Madrid	Peset. p. £	20.81	21.89	21.70	23.40	23.16
Montevideo ..	d.p.peso	63 1/4	62 1/4	58 3/4	62	59 1/4
Montreal	\$ per £	4.86 1/8	4.86 3/4	4.85 3/8	4.86 3/4	4.86
R.d.Janeiro 1)	d.p.milr.	12 3/16	12 1/4	12 3/8	12 3/8	12 3/16
Rome	Lires p. £	30.31 1/2	30.31	30.25	30.37 1/2	30.31
Shanghai ..	sh/d.p.tael	5/6	5/3	5/0	5/4	5/0
Singapore ..	id. p. \$	2/3 1/2 2)	2/3 1/2 2)	2/3 2/2 2)	2/4 1/10	2/3 1/2 2)
Valparaiso 1)	d.p.pap.p.	16 1/2	15 15/32	13 1/2 2)	15 3/8 2)	14 3/16
Yokohama ..	sh/d.p.yen	2/3 1/4	2/3 3/4	2/3 1/8	2/4	2/3 3/8

1) Noteeringen op 90 dagen. 2) Koers van 16 September.

3) Koers van 13 October.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvaugsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen.		te New York	
26 Oct. 1918.....	49 1/2	101 1/8	
19 " 1918.....	49 1/2	101 1/8	
11 " 1918.....	49 1/2	101 1/8	
5 " 1918.....	49 1/2	101 1/8	
28 Sept. 1918.....	49 1/2	101 1/8	
27 Oct. 1917.....	42.12 1)	83 1/4	
28 Oct. 1916.....	32 1/4	67 3/8	
20 Juli 1914.....	24 15/16	54 1/8	

1) Noteering van 26 October 1917

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij. Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankiers	Buitenl. Schatkistbilj.	Debet Diverse reken. 1)	5 pCt. Schuld-brieven	Credit Diverse reken. 1)
24 Oct. 1918..	2.063	53.200	70.400	14.514	97.560
17 " 1918..	1.656	53.200	70.400	14.513	97.493
10 " 1918..	3.946	49.600	66.800	14.508	93.612
3 " 1918..	3.867	49.600	66.800	14.507	93.281
26 Sept. 1918..	3.573	49.600	63.900	14.470	90.255

1) Beide rekeningen omvatten, behalve garantiëswissels in portefeuille tot het bedrag der buitenl. schatkistbiljetten, in hoofdzaak garantiëswissels in depôt bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 26 October 1918.

Activa.

Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	{ H.-bk. f 123.881.388,82 1/2 B.-bk. „ 79.264,95 Ag.sch. „ 19.035.594,89 1/2	f 142.996.248,67
Papier o. h. Buitenl. in disconto	.....	—
Idem eigen portef.	f 8.690.009,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	„	8.690.009,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	{ H.-bk. f 71.042.639,45 1/2 B.-bk. „ 5.139.998,21 1/2 Ag.sch. „ 43.501.908,96	
	f 119.684.546,63	
Op Effecten	f 118.178.446,63	
Op Goederen en Spec.	„ 1.506.100,—	119.684.546,63
Voorschotten a. h. Rijk	„	14.902.926,95 1/2
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 85.391.200,—	
Muntmat., Goud	„ 621.085.646,43 1/2	
	f 706.476.846,43 1/2	
Munt, Zilver, enz.	„ 8.154.101,47 1/2	
Muntmat., Zilver	„	714.630.947,91
Effecten		
Bel. v. h. Res.fonds. id. van 1/2 v. h. kapit.	f 5.035.969,32 „ 3.882.361,18	8.918.330,50
Geb. en Meub. der Bank	„	1.770.000,—
Diverse rekeningen	„	101.695.750,08
	f 1.113.288.759,74 1/2	

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	„ 5.079.402,56
Bankbiljetten in omloop	„ 985.317.430,—
Bankesignatiën in omloop	„ 1.944.416,41 1/2
Rekening-Courant saldo's:	
Van het Rijk	f —
Van anderen	„ 94.613.651,92
Diverse rekeningen	„ 6.333.858,85
	f 1.113.288.759,74 1/2

Beschikbaar metaalsaldo	f 497.709.283,11 1/2
Op de basis van 2/5 metaaldekking	„ 281.334.183,45
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„ 2.488.546.415,—

Verschillen met den vorigen weekstand:

	<i>Meer</i>	<i>Minder</i>
Disconto's	9.299.772,18	
Buitenlandsche wissels		18.633,—
Beleeningen	405.830,81	
Goud		157.763,54
Zilver	68.918,77	
Bankbiljetten		4.771.100,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	15.270.492,58	

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
26 Oct. 1918	706.477	8.154	985.317	96.558
19 „ 1918	706.635	8.085	990.089	80.717
12 „ 1918	707.517	8.065	982.137	73.964
5 „ 1918	707.586	8.049	981.217	56.834
28 Sept. 1918	708.708	8.042	971.557	65.637
21 „ 1918	706.810	7.997	956.250	77.383
14 „ 1918	707.695	7.988	954.057	67.561
7 „ 1918	707.437	7.959	953.797	61.104
31 Aug. 1918	709.316	7.953	946.392	46.733
24 „ 1918	707.424	7.953	922.122	69.883
17 „ 1918	706.089	7.861	922.377	60.996
10 „ 1918	706.419	7.867	919.104	56.560
3 „ 1918	713.251	7.860	927.020	53.851
27 Oct. 1917	685.230	7.386	824.973	64.694
28 Oct. 1916	583.642	6.531	730.338	76.022
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaalsaldo	Dekking-percentage
	Totaal	Hieraan Schatkistpromessen rechtstreeks			
26 Oct. 1918	142.996	116.500	119.685	497.709	66
19 „ 1918	133.696	106.000	119.279	499.995	67
12 „ 1918	118.290	91.000	117.106	503.772	68
5 „ 1918	110.654	89.000	112.556	507.415	69
28 Sept. 1918	117.418	98.000	112.782	508.671	69
21 „ 1918	113.457	94.000	101.081	507.411	69
14 „ 1918	99.258	80.000	102.049	510.661	70
7 „ 1918	89.209	70.000	104.711	511.685	70
31 Aug. 1918	75.116	57.000	104.715	517.884	72
24 „ 1918	72.204	55.000	100.660	516.194	72
17 „ 1918	64.448	47.000	101.787	516.473	73
10 „ 1918	61.395	43.000	101.508	518.330	73
3 „ 1918	51.430	32.000	110.082	524.086	74
27 Oct. 1917	64.248	53.000	82.743	513.741	78
28 Oct. 1916	99.035	83.000	63.153	428.001	73
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van 2/5 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	19 Oct. 1918	26 Oct. 1918
Aan schatkistpromessen.. waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	f 255.870.000,—	f 270.870.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 106.000.000,—	„ 116.500.000,—
Aan zilverbons ..	„ 99.658.000,—	„ 99.658.000,—
	„ 69.419.571,—	„ 69.004.607,50

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
12 Oct. 1918	***	***		266.600
5 „ 1918	***	***		262.400
13 Juli 1918	101.951	12.446	193.483	62.204
6 „ 1918	101.988	13.643	191.247	64.980
29 Juni 1918	102.110	13.929	189.275	67.268
13 Oct. 1917	81.554	16.834	175.684	50.522
14 Oct. 1916	70.761	22.717	157.649	57.493
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaalsaldo	Dekking-percentage
12 Oct. 1918		149.400		***	58.900	***
5 „ 1918		145.100		***	61.600	***
13 Juli 1918	8.036	22.995	72.369	24.643	63.401	45
6 „ 1918	7.836	23.108	71.996	23.964	64.583	45
29 Juni 1918	7.887	23.567	72.062	24.018	64.898	45
13 Oct. 1917	7.786	34.250	64.791	23.823	53.411	43
14 Oct. 1916	6.258	37.992	72.250	9.107	50.449	43
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van 2/5 metaaldekking.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opschbare schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
10 Aug. 1918	646	1.403	931	1.153	73
3 „ 1918	632	1.431	1.006	1.153	849
27 Juli 1918	615	1.444	961	1.154	940
20 „ 1918	686	1.423	832	1.138	613
11 Aug. 1917	797	1.252	1.066	909	569
12 Aug. 1916	690	1.077	900	888	641
25 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden p. st.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
24 Oct. 1918	73.409	63.397	***	***	***
17 " 1918	73.197	62.997	***	***	***
10 " 1918	73.109	62.796	***	***	***
3 " 1918	72.158	62.252	278.888	28.500	256.659
24 Oct. 1917	55.539	41.610	185.214	28.500	159.091
25 Oct. 1916	56.063	36.686	135.319	28.500	103.862
22 Juli 1914	40.164	29.317	.....	.....	.....

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-percentage 1)
24 Oct. '18	45.991	95.381	32.044	120.132	28.462	18,70
17 " '18	60.265	96.617	34.258	133.665	28.650	17,10
10 " '18	59.243	95.511	28.328	137.586	28.763	17,33
3 " '18	57.671	99.727	30.525	137.127	28.355	16,91
24 Oct. '17	58.966	90.635	40.055	124.244	32.379	19,70
25 Oct. '16	42.188	102.443	52.543	112.172	37.827	23
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 1/2

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-percentage 1)
23 Oct. 1918	2.661.357	2.547.308	2.910.884	16.420.768	34
15 " 1918	2.662.929	2.549.283	2.804.239	16.079.088	34
7 " 1918	2.661.348	2.547.379	2.710.299	15.798.049	34
30 Sept. 1918	2.563.033	2.447.215	2.646.896	15.334.358	34
23 Oct. 1917	2.513.826	2.404.459	992.404	10.138.698	35
23 Oct. 1916	2.519.997	2.503.402	360.971	7.033.624	41
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

1) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
23 Oct. 1918	18.732.525	9.058.939	12.173.000	2.903.000
15 " 1918	19.019.129	9.489.975	11.908.200	2.796.000
7 " 1918	18.893.812	9.376.311	11.705.000	2.701.900
30 Sept. 1918	23.830.058	14.538.078	11.502.200	2.636.000
23 Oct. 1917	11.543.093	5.735.434	6.537.600	979.100
23 Oct. 1916	7.615.881	3.586.148	2.520.700	346.700
23 Juli 1914	750.892	943.964	.....	.....

RUSSISCHE STAATSBANK.

Sedert 5 November 1917 is geen bankstaat verschenen.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. ald. Staat
24 Oct. '18	5.441.871	2.037.108	319.828	1.434.742	18.800.000
17 " '18	5.439.853	2.037.108	319.554	1.529.068	18.600.000
10 " '18	5.439.271	2.037.108	320.054	1.574.028	18.400.000
3 " '18	5.438.630	2.037.108	319.809	1.540.155	18.300.000
25 Oct. '17	5.326.033	2.037.108	255.301	710.583	12.350.000
26 Oct. '16	4.921.979	—	328.047	870.920	8.600.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren.	Rek. Crt. Staat
	824.644	1.053.616	818.662	30.721.055	2.909.131	35.202
	841.802	1.055.134	833.347	30.630.953	2.856.535	59.497
	867.983	1.056.136	841.265	30.539.744	2.899.423	97.403
	902.103	1.058.039	831.567	30.225.175	3.029.352	76.040
	618.871	1.155.803	1.121.902	21.705.269	2.833.507	51.567
	479.672	1.374.928	1.118.351	16.589.150	2.730.840	200.977
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.560

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE. 1)

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. bultenl. soldt	Beleening van bultenl. oorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Crt. soldt
17 Oct. '18	1.216.753	100.082	480.000	97.728	1.507.912	377.440
10 " '18	1.219.743	100.021	480.000	100.040	1.508.011	382.595
3 " '18	1.144.781	100.011	480.000	95.287	1.452.612	358.318
26 Sept. '18	1.145.778	99.982	480.000	101.783	1.452.948	365.452
18 Oct. '17	476.043	90.903	480.000	100.351	1.172.474	91.204
19 Oct. '16	352.872	76.033	480.000	39.834	828.739	110.068

1) Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F. R. Notes in circulatie
16 Aug. '18	1.992.543	1.001.614	5.829	52.980	1.985.419
9 " '18	1.990.301	978.841	9.696	54.222	1.955.276
2 " '18	1.980.896	939.611	9.696	54.022	1.906.465
26 Juli '18	1.974.200	945.783	11.628	55.129	1.870.835
17 Aug. '17	1.374.583	512.383	52.500	52.906	558.782

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekking-percentage 1)	Percent. Goud-dekking circulatie
16 Aug. '18	1.497.572	2.136.002	76.960	59,2	50,5
9 " '18	1.541.030	2.161.080	76.876	59,5	50,1
2 " '18	1.480.104	2.090.397	76.518	66,8	49,3
26 Juli '18	1.507.425	2.181.262	76.441	63,4	50,6
17 Aug. '17	299.275	1.425.480	58.093	68,8	91,9

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
9 Aug. '18	722	12.881.502	1.137.577	11.364.931	1.466.556
2 " '18	723	12.763.948	1.146.129	11.236.990	1.443.754
26 Juli '18	725	12.668.369	1.150.922	11.132.555	1.426.697
19 " '18	718	12.402.030	1.161.867	10.931.250	1.409.212
12 " '18	713	12.561.057	1.142.726	11.258.595	1.410.345

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 28 October 1918.

Nog steeds is het tempo van de ontwikkeling der politieke gebeurtenissen niet in snelheid afgenomen. Integendeel schijnt het, alsof iedere dag nieuwe en verrassende bijzonderheden brengt. Hetgeen voor enkele weken nog als een onmogelijkheid, althans als een uiterst groote onwaarschijnlijkheid zou hebben gegolden, ligt thans als tastbare werkelijkheid voor ons. Zoo geeft het juist heden verschenen antwoord van Duitschland op de laatste nota van President Wilson te kennen, dat militaire bevoegdheden bij onze Oosterburen in den vervolgde ondergeschikt zullen zijn aan het regeeringsgezag, terwijl dit te voren reeds gedemonstreerd was door het aftreden van den Generaal-kwartiermeester Ludendorff.

Dit zijn alle wijzigingen van zéér diep ingrijpenden aard, waardoor zonder eenigen twijfel de vrede naderbij wordt gebracht. Wij kunnen natuurlijk nog niet constateren, welken invloed de laatste Deutsche nota op de effectenmarkten zal uitoefenen, doch weten in ieder geval met zekerheid dat ook van deze publicatie weder heftige beroeringen op de fondsenbeurzen het gevolg zullen zijn. In de achter ons liggende dagen is dit reeds in bizonder sterke mate het geval geweest en het behoeft geen verwondering te wekken, dat vooral de beurzen in de landen der Centrale Mogendheden het felst op iedere politieke uiting hebben gereageerd.

Vooraf te Berlijn heeft de beurs weder in het teeken van uiterste ongeanimeerdheid gestaan. Weliswaar is juist in de allereerste dagen een verbetering ingetreden, doch deze kan niet van zulk een aard worden genoemd, dat de geweldige reacties van de jongste weken hierdoor ongedaan gemaakt kunnen worden. Een gedetailleerd overzicht over de koersteruggangen aan de Berlijnsche beurs is niet wel mogelijk door het daar heersche verbod van publicering der koersen, anders dan met een tijdruimte van zes weken, doch eenigszins kunnen ons van dienst zijn de index-koersen, die de Frankfurter Zeitung van enkele fondsen gezamenlijk heeft samengesteld. Dit zijn derhalve niet de prijzen van ieder fonds afzonderlijk, doch de gemiddelden van een bepaalde samenvoeging.

In dezen index zijn opgenomen eenige aandelen van de „variabele” en enkele andere van de „eenheids”-markt. De eerste groep vertegenwoordigt 24 aandelen, t.w. Hapag, Lloyd, A. E. G., Bergmann, Bismarckhütte, Bochumer, Luxemburger, Gelsenkirchen, Harpener, Laura, Lothringer Hütte, Mannesmann, Oberbedarf, Caro, Orenstein, Phönix, Kneinstahl, Rombach, Schuckert, Siemens, Badische, Höchster, Elberfelder, Treptower Anilin, de tweede 10 der „zware” soorten, als Adlerwerke Kleyer, Daimler, Löwe, Deutsche Waffen, Rheinmetall (Vor.akt.), Hirsch, Deutsche Erdöl, Deutsche Kali, Westeregeln, Glanzstoff. De onderstaande koersen geven een duidelijk beeld van de variaties in de laatste weken, naast een vergelijking met de prijzen van vóór den oorlog.

Zooals men bemerkt, zijn de meeste koersen ongeveer weder teruggelopen tot het peil van vóór den oorlog. Zonder eenigen twijfel hebben de toenmalige bezitters, die hun fondsen inmiddels niet hebben verkocht, in dien tijd zeer aanmerkelijke voordeelen behaald uit dividenden en extra-uitkeeringen, doch er zijn zeer velen, die tot de hoogste prijzen de betrokken aandelen uit de markt hebben genomen en die thans verliezen van honderd en meer procenten te lijden hebben.

Het steunsyndicaat is ook in de afgelopen week voortgegaan aankopen te verrichten, welke echter geen noemenswaardige uitwerking op het koerspeil vermochten uit te oefenen. De allesbeheersche factor is de buitenlandsche politiek gebleven; er waren dagen, dat sommige fondsen totaal onverkooft bleken.

Naast deze moeilijkheden ter beurze heeft men in Duitschland nog te kampen met de schaarschte aan betalingsmiddelen, veroorzaakt door het „oppotten” van bankbiljetten. Reeds is een oproep uitgegaan van de leidende instellingen, te weten de Reichsbank, de Seehandlung, de Preussenkasse, het Zentralverband en de Berliner Stempel-

vereniging, waarin met klem wordt gewezen op de ontzettende moeilijkheden, waarin het gansche economische verkeer zich kan gaan bevinden, indien voortgegaan wordt met het niet weder in omloop brengen van eenmaal ontvangen biljetten. Het zijn voornamelijk de bewoners van het platteland, die zich aan deze onsociale handeling schuldig maken, terwijl daarenvens vele gevallen worden waargenomen van personen, die op deze wijze zich aan den fiscus pogen te onttrekken. Reeds is men overgegaan tot het verklaren als wettig betaalmiddel van de Januari-coupons der oorlogsleeningen; bovendien hebben vele gemeenten besloten tot het uitgeven van eigen papiergeld.

Een buitengewoon ernstig verschijnsel is voorts de enorme daling op de Kali-Kuxenmarkt. Nu het gevaar lüngzamerhand niet meer denkbeeldig is, dat Duitschland zijn overwicht aan kaliproductie op de wereldmarkt zal gaan verliezen, hebben vele bezitters van de betrokken Kuxen getracht zich tijds van hun bezit te ontdoen. Voor deze soorten bevindt zich de hoofdmarkt te Essen, waar niet zoozeer de groote banken, dan wel vele particuliere firma's een overheersche positie innemen. Kuxen zijn steeds een incurant bezit geweest en hierbij komt nog, dat de meest stoute toekomstverwachtingen in de koersen verdisconteerd waren. Teneinde een denkbeeld te geven van het niveau, waarop sommige soorten waren gebracht, releveeren wij hier enkele prijzen van kort vóór de tegenwoordige débacle: Neustrassfurt Mk. 38.000, Burbach Mk. 28.000, Glückauf Mk. 38.000, Wintershall Mk. 77.000, alles per stuk. Op het oogenblik zijn deze koersen, met ongeveer de helft verminderd; welke ontzaglijke verliezen hieruit voort-spruiten, ligt voor de hand.

Men heeft te dezen opzichte ook reeds maatregelen tot beteugeling van den koersval overwogen (o.a. sluiting van de Kuxenbeurs), doch tot nu toe is men hierin nog niet geslaagd.

Ook te Weenen heeft men buitengewone reacties kunnen constateren; het gansche beursleven is daar ongeveer ontvriacht, voornamelijk in verband met de dreigende ontbinding van de Dubbel-Monarchie. In het midden der vorige week was op enkele dagen niet minder dan een paniek te constateren. Via Zürich hebben ons berichten bereikt omtrent koersteruggangen van 80 pCt. op één dag in aandelen van Oostenrijksche banken, van 40 pCt. voor industriële ondernemingen, van 45 pCt. in spoorweg-aandelen, enz. Het aanbod in staatsleeningen kon slechts tot zeer veel lagere koersen plaatsing vinden. Over het geheel heerschte hier de vrees voor de onzekerheid, welk gedeelte der algemeene staatsschuld door de eventueel zelfstandige rijken zal worden overgenomen. Wel is men algemeen van opinie, dat de Oostenrijksche staatsschuld niet denzelfden weg zal opgaan als de Russische (o.a. verluidt, dat de nieuwe Tsjechische Staat reeds een goudvoorraad bezit en dat deze zou hebben verklaard geneigd te zijn een aanmerkelijk deel der algemeene schuld over te nemen), doch het uitbreken van eenige vaste richting heeft toch zeer enerverend gewerkt.

Ook het opvragen van de deposito's bij de banken heeft de verwarring verergerd. Teneinde de paniekstemming niet al te sterk te doen doorwerken, heeft men thans besloten, verschillende bedragen, die tot nu toe met „Sperré” bij de banken waren gedeponereerd, vrij te geven. Niet onwaarschijnlijk is dit geschied op aandringen van den Duitschen bondgenoot, van wien de vorderingen in de milliard Kronen loopen. Het is echter te verwachten, dat deze afwikkeling slechts geleidelijk zal kunnen plaatsvinden (voor loopig heeft men een termijn van drie maanden vastgesteld), zij het alleen slechts uit de overweging, dat één en ander een buitengewone hoeveelheid arbeid vordert, afgezien nog van de toch steeds tot zekere grenzen beperkte capaciteit der biljettendrukkerij. Vooral in de Dubbel-Monarchie heeft het euvel van het „hamsteren” van bankbiljetten geweldige afmetingen aangenomen; in verband hiermede heeft men reeds besloten voor het vervolg de biljettenproductie per dag te verbubbelen.

Inmiddels heeft het Rijk nog groote bedragen voor de

Index-cijfers, getrokken uit:	Vóór den oorlog		Van 3 December 1917 af officiële notering		Bulgaarsche wapenstilstand		Onderhandeling met Amerika		
	31 Dec. 1913	28 Juli 1914	31 Dec. 1917	31 Aug. 1918	27 Sept. 1918	30 Sept. 1918	7 Oct. 1918	19 Oct. 1918	25 Oct. 1918
24 aandelen der „variabele” markt	222	185	278	272	249	239	224	199	201
10 aandelen der „eenheids”- markt	293	232	445	442	407	386	335	265	271

oorlogvoering op te brengen. Voor de vier jaren, per einde Juli 1918, bedroegen deze resp.

	in Millioenen Kronen,
1914/1915	10.705,85
1915/1916	15.725,97
1916/1917	18.787,73
1917/1918	18.873,03

terwijl bovendien voor het loopende jaar, tot 31 December a.s. (indien de oorlog nog zoo lang mocht voortduren) de kosten worden getaxeerd op 12 milliard Kronen voor het leger en 250 millioen Kronen voor de zeemacht.

Op de beurzen in de landen der Entente hebben de jongste gebeurtenissen, zooals te verwachten was, een geheel tegenovergestelde uitwerking gehad. Van de beurzen te Londen en Parijs zijn geen gedetailleerde bijzonderheden bekend geworden; slechts verluide, dat de tendens uiterst vast is geweest en dat vrijwel alle fondsen, de staatsschuldbrieven inbegrepen, hiervan konden profiteeren.

Alleen van de beurs te New York is iets meer naar ons land overgeseind. Aanvankelijk bestond ook daar een zeer geanimeerde stemming, welke zich echter niet ten volle heeft kunnen handhaven. Als eerste oorzaak hiervoor moet worden genoemd de stroefheid van de geldmarkt. De inschrijvingen op de nieuwe oorlogsleeningen nemen een zodanigen omvang aan, dat thans reeds maatregelen genomen moeten worden, om de geldmarkt voor ontwrichting te behoeden. Hierdoor genoodzaakt, is men overgegaan tot het opnieuw beperken van de crediten voor speculatieve doeleinden, hetgeen verkoopen over de geheele linie heeft uitgelokt met, als gevolg, eenige reactie in de koersen. Over het geheel echter zijn deze van zeer bescheiden omvang gebleven, mede, wijl men alle hoop heeft gevestigd op nieuwe opdrachten voor den opbouw in België en Noord-Frankrijk.

Zeer opmerkelijk is voorts de activiteit, welke bestaat in die landen, waarvan men verwachten kan, dat zij binnen afzienbaren tijd hun economisch leven weder op meer normale basis kunnen vestigen. Met name is dit het geval in België. Nadat eenigen tijd geleden hier ter plaatse melding is gemaakt van de kapitaalsuitbreiding der Société Générale de Belgique, kan thans worden medegedeeld, dat de Banque de Bruxelles dezelfde gestie gaat toepassen. Tegen den 14den November is een algemeene vergadering van aandeelhouders bijeengeroepen, waar de verdubbeling van het aandeelenkapitaal, derhalve uitbreiding tot frs. 103 millioen, zal worden voorgesteld. De koers van uitgifte zal vermoedelijk 104 pCt. bedragen, zoodat de reserves door deze emissie niet aanmerkelijk versterkt zullen worden. Deze bedroegen einde 1917 bijna 39 millioen francs.

Te onzent heeft de *Staatsfondsenmarkt* een verder ongeanimeerd verloop gehad vooral voor de binnenlandsche soorten. In het vooruitzicht van de nieuwe leening van den Staat der Nederlanden werden de oudere soorten alle aangeboden, welk aanbod slechts tot lagere prijzen plaatsing heeft kunnen vinden. Ook werkte tot de reactie mede het duurder worden van prolongatiegeld, welke tendens juist heden nogal scherp tot uiting is gekomen.

Van de buitenlandsche soorten waren Oostenrijksche Kronenrente lager verhandeld, terwijl daarentegen Russische waarden aan het einde der berichtperiode wat meer werden gezocht. Zuid-Amerikaansche schuldbrieven waren iets op den achtergrond gedrongen, evenals Japanners, hoewel de ondertoon zeer vast kan worden genoemd.

	22 Oct.	25 Oct.	28 Oct.	Rijzing of daling.
4 1/2 % Ned. W. Sch. 1916	89 1/4	88 1/2	88 1/2	- 3/4
4 % " " " 1916	82	81 1/4	82	
3 1/2 % " " "	74	74 3/4	73	- 1
3 % " " "	66	66	65 11/16	- 5/16
2 1/2 % Cert. N. W. S.	55 15/16	55 7/8	55	- 15/16
5 % Oost-Indië 1915	93 15/16	93 3/8	93	- 15/16
4 % Hongarije Goud ...	44	43 15/16	40	- 4
4 % Oostenr. Kronenrente	37 7/16	36 9/16	37 3/16	- 1/4
5 % Rusland 1906	43	41	41	- 2
4 1/2 % Iwangoerod Dombr...	36 3/4	35	37	+ 1/4
4 % Rusland Cons. 1880 ..	35	33 3/4	35 3/8	+ 3/8
4 % Rusl. bij Hope & Co...	34 1/8	34 1/2	36	+ 1 7/8
4 % Servië 1895	53	53	52	- 1
4 1/2 % China Goud 1898 ..	64 3/4	64 7/8	64 7/8	+ 1/8
4 % Japan 1899	65	—	—	
4 % Argentinië Buitenl..	62	63	63	+ 1
5 % Brazilië 1895	71 7/8	70	70	- 1 7/8
5 % " 1913	68	67	67 3/4	- 1/4

Van de lokale markten heeft de *scheepvaartafdeeling* een beeld van zeer kalmen handel te aanschouwen gegeven. Algemeen bleef men in afwachting van eventueele nadere berichten omtrent de vaststelling van maximumvrachttarieven door de regeering. Uit den aard der zaak kon

hieromtrent nog niets definitiefs worden vernomen, hoewel in het midden der vorige week verluide, dat de maxima niet te laag gesteld zouden worden. Dit heeft dan ook eenige opleving veroorzaakt, waarvan voornamelijk aandeelen Koninklijke Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij konden profiteren. Als geheel beschouwd, mag de tendens voor deze afdeeling als vast worden gekarakteriseerd, hoewel geen opvallende momenten te releveeren zijn.

	22 Oct.	25 Oct.	28 Oct.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	435	431	431 1/4	- 3 3/4
" " " gem.eig.	416	409 1/2	412 1/2	- 3 1/2
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij ..	291	291	291	
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij.	180 1/4	179 1/4	179 3/4	- 1/2
Hollandsche Stoomboot-Mij..	231 1/2	229	229 1/4	- 2 1/4
Java-China-Japan-Lijn	332 1/2	329	326	- 6 1/2
Kon. Hollandsche Lloyd ..	188 1/2	187 3/8	189 1/4	+ 3/4
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	257	255 3/8	259 1/2	+ 2 1/2
Kon. Paketvaart-Mij.	262 1/2	263 1/2	260	- 2 1/2
Maatschappij Zeevaart	347	345	345	- 2
Nederl. Scheepvaart-Unie ..	269 3/4	269 3/8	267 3/4	- 2
Nievelt Goudriaan	539 1/2	530	542 1/2	+ 3
Rotterdamsche Lloyd	302 1/2	308 3/8	308	+ 5 1/2
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	395	395	395	
" " „Nederland” ..	295 1/2	298 1/2	297 1/2	+ 2
" " „Noordzee” ..	228	221 7/8	230	+ 2
" " „Oostzee”	394	397 3/4	395 1/2	+ 1 1/2

De *cultuurmarkt* behoort wel tot de eerste, die sterk van de hoop op een naderenden vrede de voordeelen heeft kunnen trekken. Allerwegen was hier goede vraag op te merken, waarin niet slechts de courante waarden, doch ook de gewoonlijk minder verhandelde soorten konden deelen. Zoo waren naast aandeelen Handelsvereniging „Amsterdam” ook aandeelen Javasche Cultuur Mij., Poerworedje, enz. tot hogere prijzen gevraagd. De rubriek der handelsondernemingen bleef vrij kalm, met slechts uiterst geringe variaties.

Naast de cultuurmarkt was ook de afdeeling voor *petroleumwaarden* sterk gefavoriseerd. Het hoofdfonds, aandeelen Koninklijke Petroleum Maatschappij, kon, na een lichte aarzeling, de stijgende tendens voortzetten, waarbij zich de overige soorten goed aansloten. Van de buitenlandsche, aan onze beurs verhandelde petroleumfondsen, bleven Steaua Romana onaangetast door de dalende beweging te Berlijn; het is dan ook opmerkelijk, dat deze aandeelen daar ter plaatse wel een uitzondering op den regel vormen, vermoedelijk in verband met de internationale marktpositie van het fonds.

De *rubbermarkt* was vast gestemd, echter zonder groote opwaartsche bewegingen; vermoedelijk zouden deze wel van iets meer betekenis zijn geweest, indien het duurdere geld hier geen hinderpaal in den weg had gelegd.

De *tabaksafdeeling* bleef vrijwel zonder belangstelling op ongeveer gelijke prijzen. Na de koersverheffing van enkele weken geleden, zijn in deze markt niet veel variaties op te merken geweest, terwijl de omzetten uiterst gering zijn gebleven. Van verkoopdrang is hier echter geen sprake, zoodat het koerspeil niet veel verandering heeft ondergaan.

De markt voor *binnenlandsche industriële waarden*, welke veelal beschouwd wordt als de „vredes”-fondsen bij uitnemendheid te bevatten, was in verband met de heersche optimistische opvattingen omtrent een spoedig einde van den oorlog, wederom vast gestemd. Nieuwe aankopen van grooten omvang kwamen in deze afdeeling echter niet voor, waartegenover echter ook het aanbod slechts uiterst gering is geweest. Het koerspeil heeft zich dan ook gemakkelijk kunnen handhaven.

	22 Oct.	25 Oct.	28 Oct.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	186	190	189	+ 3
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	182 1/8	181 3/4	182	- 1/8
Rotterd. Bankvereniging ..	145 3/4	145 3/4	144 1/2	- 1 1/4
Amst. Superfosfaatfabriek...	183 3/8	182 3/4	184	+ 3/8
Van Berkel's Patent	136 1/4	136 3/4	138 7/8	+ 2 3/8
Insulinde Oliefabriek	246	240 1/4	245 1/4	- 3/4
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	280	275	276	- 4
Ned. Scheepsbouw-Mij.	161 1/2	161 1/2	161 1/2	
Philips' Gloeilampenfabriek	390	385 1/2	395	+ 5
R. S. Stokvis & Zonen	539	525	527	- 12
Vereenigde Blikfabrieken ..	142	142 1/4	141 3/4	- 1/4
Compania Mercantil Argent.	252 7/8	252 1/2	252 3/8	- 1/2
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	156 3/4	152 1/8	155 1/4	- 1 1/2
Handelsver. Amsterdam	394 1/2	390 3/4	395	+ 3
Holl. Transatl. Handelsver.	151	148	148	- 3
Linde Teves & Stokvis	213	213	214	+ 1
Van Nierop & Co's Handel-Mij	172	172	171	- 1
Tels & Co's Handel-Mij	167 1/2	164 3/4	166	- 1 1/2

	22 Oct.	25 Oct.	28 Oct.	Rijzing of daling.
Gecons. Holl. Petroleum-Mij	254 1/4	255	259 1/2	+ 5 1/4
Kon. Petroleum-Mij.	621 1/4	614	624 1/2	+ 3 1/4
Orion Petroleum-Mij.	91 3/8	90 1/16	93 3/8	+ 2
Steaua Romana Petr.-Mij.	187 1/2	187	189	+ 1 1/2
Amsterdam-Rubber-Mij.	189 3/4	191	193 1/2	+ 3 3/4
Nederl.-Rubber-Mij.	119 1/2	113	115	- 4 1/2
Oost-Java-Rubber-Mij.	230	228	230	
Deli-Maatschappij	529	523 1/4	529	
Medan-Tabak-Maatschappij.	244	232	231 1/2	- 12 1/2
Senembah-Maatschappij.	484 1/2	483	483 1/2	- 1

De Amerikaanse markt was over het geheel vast gestemd, waarin alle fondsen konden deelen. Gewoonlijk werden de aanduidingen van Wallstreet vrijwel nauwkeurig opgevolgd, hoewel ook af en toe afwijkingen van vrij grooten omvang geconstateerd konden worden, b.v. in aandelen Anaconda Copper, die aan onze beurs buiten verhouding tot Amerika vast gestemd waren. De gansche tendens was hier overigens aan den optimistischen kant, ook op dagen, dat de Amerikaanse koersen eenige reactie aantoonde.

	22 Oct.	25 Oct.	28 Oct.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry ..	78 15/16	78 1/2	79 3/16	+ 1/4
Anaconda Copper	155	152 1/2	157 1/2	+ 2 1/2
Un. States Steel Corp.	97 3/8	97 1/4	97 7/8	+ 1/4
Atchison Topeka	98	95 1/16	97 15/16	- 1/16
Southern Pacific	96	93 1/8	96	
Union Pacific	139 15/16	136	139	- 15/16
Int. Merc. Marine afgest.	35 3/10	34	34 3/32	- 1 3/32
" " " " prefs.	124 3/8	124	124 1/8	- 1/4

De geldmarkt bleef, als reeds gezegd, iets stroever, hetgeen echter meer aan het onthouden van nieuw, dan aan het onttrekken van oud kapitaal moet worden toegeschreven. De prolongatierente noteerde aan het slot der berichtperiode 5 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 28 October 1918.

De afgelopen week toont weinig verandering in de marktpositie van tarwe en voedergraan over de geheele wereld. In Argentinië, het eenige land waar tarwe nog officieel genoteerd wordt, zijn de prijzen te Buenos Aires

iets gedaald, daarentegen te Rosario een fractie gestegen, waardoor beide markten meer met elkaar in overeenstemming zijn gekomen.

De zichtbare voorraad in de Vereenigde Staten is deze week wederom aanmerkelijk toegenomen en bedraagt nu ruim 3 millioen tons, hetgeen een buitengewoon groot cijfer is, vooral als men daarbij in aanmerking neemt, dat in tijden van een grooten zichtbaren voorraad ook de onzichtbare voorraden gewoonlijk groot zijn. Toch zal men er rekening mee moeten houden, dat de gegarandeerde prijs den boeren goed toe lijkt, waardoor zij het graan zoo spoedig mogelijk aan de markt brengen. Ongetwijfeld zullen later in het seizoen de aanvragen verminderen, hoewel het aan den anderen kant waarschijnlijk is, dat bij het aanmerkelijk verschil tusschen den tarwe- en den maïs prijs de consumptie van maïs voor brood te plattelande sterk zal toenemen, wat de hoeveelheid tarwe, die ter markt gebracht zal worden, aanmerkelijk zal verhoogen. De maïs prijzen hebben te Chicago in de afgelopen week gefluctueerd en zijn ten slotte iets lager. Ook in Argentinië zijn deze prijzen nog iets gedaald.

De uitzaai van lijnzaad in Argentinië, die aanvankelijk geschat werd op 50 pCt. en meer boven dien van verleden jaar, is volgens de Regeeringsschatting aldaar slechts 6 pCt. grooter. Over de vermoedelijke opbrengst valt nog niet veel te zeggen, daar nog een kritieke tijd aanbreekt.

Nederland. Verschillende graanbooten zijn uitgevaren, voorloopig naar New York, doch het is nog onzeker of zij in Noord- dan wel in Zuid-Amerika hare ladingen zullen krijgen.

SUIKER.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Oct./Dec.	Londen			New York 96% Centrifugals.
		Tates Cûbes No. 1	White Javas fob.	Americ. Granulated fob.	
25 Oct. 1918....	f —	64/9	—	—	7,28
18 „ 1918....	„ —	64/9	—	—	7,28
25 Oct. 1917....	„ —	53/9	—	—	—
25 Oct. 1916....	„ 23,—	47 1/16	23/6	30/9	6,52
21 Juli 1914....	„ 11 15/16	18/-	—	—	3,26

Cuba-Suikeroogsten van 1890-1918. — De Czarnikow-Rionda Company te New York publiceert het volgend

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Aires		
	Tarwe Oct.	Maïs Oct.	Haver Oct.	Tarwe Nov.	Maïs Nov.	Lijnzaad Febr.
26 Oct. '18	226	132	69 3/4	11,20	5,45	19,10
19 „ '18	226	130 3/8	68 1/4	11,60	5,80	18,95
26 Oct. '17	220	119 1)	58 3/8 1)	10,75 2)	7,70	17,50 4)
26 Oct. '16	180 3/8 1)	87 1/4 1)	53 3/8 1)	14,15	7,00	20,55 2)
26 Oct. '15	100 3/8 1)	63 1/2	38 1/2 1)	10,50 2)	5,15	13,25 2)
20 Juli '14	82 1)	56 3/8 1)	36 1/2 1)	9,40 2)	5,38 2)	13,70 2)

1) per Dec. 2) per Sept. 3) per Jan. 4) per Oct. 5) per Nov.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	28 Oct. 1918	21 Oct. 1918	28 Oct. 1917
Tarwe (inlandsche)	25,— 1)	25,— 1)	—
Rogge (70 Kg. natuur gew.)	28,50 1)	28,50 1)	—
Maïs (La Plata)	—	—	360,— 1)
Gerst (60 Kg. natuur gew.)	20,— 1)	20,— 1)	—
Haver (inlandsche)	23,— 1)	23,— 1)	—
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad)	—	—	250,— 1)
Lijnzaad (inlandsch)	40,— 1)	40,— 1)	—

1) Regeeringsprijis.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	20-26 Oct. 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Ooereenk. t/tdoak 1917	20-26 Oct. 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Ooereenk. t/tdoak 1917	1918	1917
Tarwe.....	—	9.044	253.376	—	2.920	38.227	11.964	291.603
Rogge	—	—	8.465	—	—	—	—	8.465
Boekweit	—	—	2.314	—	—	—	—	2.314
Maïs	—	—	114.637	—	4.590	80.134	4.590	194.771
Gerst	—	—	30.600	—	—	11.886	—	42.486
Haver	—	—	12.399	—	—	27.269	—	39.668
Lijnzaad	—	—	8.322	—	—	7.560	—	15.882
Lijnkoek.....	—	—	34.078	—	—	27.985	—	62.063
Tarwemeel	—	756	19.988	—	6.068	3.051	6.824	23.039
Andere meelsoorten	—	19.716	—	—	4.286	—	24.002	—

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor België.

Tarwe	32.309	248.505	355.885	—	—	—	248.505	355.885
Maïs	—	90.191	12.335	—	—	—	90.191	12.335
Rogge	—	5.174	8.048	—	—	—	5.174	8.048
Tarwemeel	—	68.918	6.962	—	8.807	—	77.725	6.962
Gerst	—	24.172	667	—	—	—	24.172	667
Andere meelsoorten	2.925	40.465	—	—	9.510	—	49.975	—

overzicht van de suikeroogsten en doorsneeprijzen op Cuba sedert 1890.

Jaar.	Tons	Cost en freight prijs per pound in dollar-centen.
1890	632.368	3,238
1891	816.980	3,381
1892	976.000	3,311
1893	815.894	3,689
1894	1.054.214	2,868
1895	1.004.264	2,335
1896	225.221	2,588
1897	212.051	2,283
1898	305.543	2,550
1899	335.668	2,734

Doorsneeprijs gedurende deze 10 jaar 2,90

1900	283.651	2,881
1901	612.775	2,362
1902	863.792	1,857
1903	1.003.873	2,035
1904	1.052.273	2,626
1905	1.183.347	2,918
1906	1.229.736	2,316
1907	1.444.310	2,396
1908	969.275	2,713
1909	1.521.818	2,646

Doorsneeprijs gedurende deze 10 jaar 2,48

1910	1.804.349	2,828
1911	1.483.451	3,090
1912	1.895.984	2,804
1913	2.428.537	2,150
1914	2.597.732	2,745
1915	2.592.667	3,626
1916	3.007.915	4,767
1917	3.023.720	5,208
1918	3.350.000	4,985

Doorsneeprijs gedurende deze 9 jaar 3,578

Bij de gunstiger weersgesteldheid der afgelopen week konden de werkzaamheden op de bietvelden in Europa ongestoord voortgang vinden, doch is de oogst in Duitsland tengevolge van gebrek aan werkvolk, dat nog bezig is den aardappelooft binnen te halen, wat achterlijk. Het laat zich tot dusver aanzien, dat de oogst in Duitsland in doorsnede enkele procenten beneden de opbrengst van verleden jaar zal blijven.

De zichtbare voorraden bedragen volgens F. O. Licht:

	1918	1917	1916	
Duitsland) 1 Sept.	240.000*	400.000*	250.000*	tons
Hamburg)				
Oostenrijk 1 "	200.000*	250.000*	305.000*	"
Frankrijk 1 "	35.000*	40.000*	39.012	"
Nederland 15 "	20.735	65.996	3.797	"
België 1 Juli	69.312	68.909	28.975	"
Engeland 1 Nov. 1)	259.929	135.699	195.267	"
Totaal Europa	824.976	960.604	822.051	tons
V. S. v. N. A. 31 Juli	50.562	189.118	256.520	"
Cubahavens 30 "	722.150	515.897	519.569	"
Totaal	1.597.688	1.665.619	1.598.140	tons

* Raming. 1) 1917/16/15.

Op Java heeft de rijzing der suikerprijzen verdere afmetingen aangenomen. De Vereenigde Producenten verkochten Superieur tot f 11¼ en f 11½ en No. 16 en h. tot f 10¾. Volgens latere berichten moet voor Superieur uit de tweede hand reeds f 13,— betaald zijn. Onder uitsluiting van deze laatste verkoopen bedragen de totale verkoopen der Vereenigde Suikerproducenten 2.100.000 pic. oogst 1917 en 8.900.000 pic. oogst 1918, welke laatste tot de doorsneeprijzen van f 7,31 voor Superieur, f 6,26 voor No. 16 en h. en f 6,58 voor Muscovados verkocht werden.

KATOEN.

Amerikaansche Katoen.

Volgens het Censusbureau te Washington bedraagt het geginde aantal balen katoen exclusieve linters:

(In duizendtallen balen.)

	1918/19	1917/18	1916/17
tot 18 October	6790	5572	7292
" 25 September	3720	2498	4063
" 31 Augustus	1040	606	850

Noteeringen voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	28 Oct. '18	21 Oct. '18	14 Oct. '18	29 Oct. '17	28 Oct. '16
New York voor Middling ..	31,70 c	32,50 c	32,60 c	27,85 c	18,85 c
New Orleans voor Middling	30,25 c	31,— c	30,75 c	27,75 c	18,38 c
Liverp. v. Good Midd. Texas ..	23,97 d	23,98 d ¹⁾	24,06 d	20,92 d ²⁾	11,14 d ³⁾

1) 18 Oct. '18 2) Good Middling Amer. 3) 27 Oct. '16 Middling Amer.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens. (In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '18 tot 25 Oct. '18	Overeenkomstige perioden 1917 1)	1916
Ontvangsten Gulf-Havens..	1409	1790	2522
" Atlant. Havens			795
Uitvoer naar Gr. Brittannië	962	1277	653
" " 't Vasteland.			98
" " Japan etc...			

1) 26 October '17.

Voorraden in duizendtallen	25 Oct. '18	26 Oct. '17	27 Oct. '16
Amerik. havens.....	1150	842	1192
Binnenland.....	1026	706	1048
New York	?	?	95
New Orleans	?	?	307
Liverpool	199	?	581

WOL.

De markt te La Plata is veel levendiger geworden.

In Uruguay belooft de nieuwe scheertijd heel wat en de lammerenteelt is zeer goed geslaagd, zoodat men een vermeerdering in de productie verwacht van 5 %.

In Argentinië zal de nieuwe wol spoedig gekaard worden, vooral in de provincie Buenos-Ayres. In verscheidene districten was het sterftcijfer tamelijk hoog.

RUBBER.

De markt is voortdurend zeer vast gebleven, ofschoon de prijzen zich niet opmerkelijk gewijzigd hebben. De week sluit als volgt met vasten grondtoon:

	einde voorafgaande week
Prima Hevea Crêpe loco .. 2/5	2/4 1/2
" " " Nov./Dec. 2/5 1/4	Oct./Dec. 2/5
" " " Jan./Mrt. 2/5 3/4	..... 2/5 1/2
" " " Jan./Juni 2/6	..... 2/5 1/4
smoked Sheets 1 d. minder.	..... 1 d. minder.
Hard cure fine Para..... 3/2	..... 3/2

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	IJzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
28 Oct. 1918..	nom.	122.-/-	334.-/-	30.-/-	52.-/-
21 " 1918..	nom.	122.-/-	334.-/-	30.-/-	52.-/-
14 " 1918..	nom.	122.-/-	336.-/-	30.-/-	52.-/-
25 Oct. 1917..	nom.	110.-/-	247.5/-	30.-/-	52.-/-
27 Oct. 1916..	nom.	124.10/-	181.-/-	30.10/-	54.10/-
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

RIJNVAART.

Week van 21 tot 28 October 1918.

Sedert de vorige opgave is de toestand weinig veranderd. Het sleeploon van Rotterdam naar de Ruhrhavens bleef met 50-centstarief plus f 1,10 genoteerd. Bevrachtingen van Rotterdam naar de Ruhrhavens hadden niet plaats.

De Rijnvrachten van Duisburg naar den Bovenrijn werden met Mk 2,50 per ton genoteerd. De aanvoeren in de laadhavens waren niet groot, zoodat de aangeboden scheepsruimte de vraag overtrof. Het sleeploon bedroeg 13 pf. per Centner.

De waterstand was in den loop van de week vallende; Cauber Pegel wees einde der week Meter 1,66 aan.

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM

Telefoon 3600

'S-GRAVENHAGE

Telefoon H 280, 300

GRONINGEN

Telefoon 1555

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc.,
in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.

PROSPECTUS GRATIS.

GEBROEDERS CHABOT ROTTERDAM

KASSIERS en MAKELAARS in ASSURANTIËN

Deposito's. — Rekening-Courant. — Franco Chèque-Rekening.
Aan- en Verkoop van Wissels op het Buitenland. — Aan- en Ver-
koop van Fondsen. — Bewaarneming en Administratie van Effecten.

Oorlogs-, Transport-, Casco-, Brand-, Diefstal- e. a. verzekeringen
van elken aard.

Economisch-Statistische Berichten.

Te Koop gevraagd:

één exemplaar Nr. 96 van jaargang 1917.

Aanbieding Kon. Ned. Landbouw-Comité, Raamweg 26, 's-Gravenhage.

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD

AMSTERDAM

Geregelde
Passagiers- en Vrachtdienst
met nieuwe, moderne
post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM

EN

ZUID-AMERIKA

VIA

NEW YORK

NEDERLANDSCHE HYPOTHEEKBANK TE VEENDAM

Kapitaal f 4.000.000,—

Pandbrieven ruim 35 millioen.

Directie { Mr. N. F. WILKENS.
Mr. M. J. BOS.

Reserve f 1.056.260,10

Hypotheken ruim 36 millioen.

Koers 4¹/₂ pCt. Pandbrieven 97 pCt.

Hypotheekrente vanaf 5 pCt.

GEBR. VAN UDEN

ROTTERDAM - AMSTERDAM - ZAANDAM

Reeders en Cargadoors
Bevrachtingsagenten - Expeditieus
KOOP en VERKOOP VAN SCHEPEN

Telegram-Adres: „VANUDEN”

PRACTISCH EFFECTENBOEK

ter vereenvoudiging van admini-
stratie en ten gebruike voor de

VERMOGENSBELASTING

Prijs f 1,25

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij
NIJGH & VAN DITMAR'SUITG.-MIJ, R'DAM

MINISTERIE VAN KOLONIËN.

Voor den Indischen dienst wordt gevraagd een statistisch wetenschappelijk
goed onderlegd

AMBTENAAR,

bestemd om te worden belast met de leiding van het statistisch kantoor bij de
afdeeling NIJVERHEID en HANDEL van het Departement van LANDBOUW,
NIJVERHEID en HANDEL te Buitenzorg.

Bekendheid met landbouwstatistiek strekt tot aanbeveling.

Tegemoetkoming in de uitrustingskosten f 1500,—.

Bezoldiging f 600,—, met twee driejaarlijksche verhoogingen van f 100,—
's maands.

Vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië in de 1e klasse e.g. ook voor het
wettig gezin.

Voor meerdere bijzonderheden wordt verwezen naar de Staatscourant van 26 October
1918, No. 251, waarvan afdrucken kosteloos verkrijgbaar zijn bij de 9e afdeling
(Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Departement van Koloniën.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS GRONINGEN.
DEN HAAG.

Zoo juist verschenen:

**BEKNOPT LEERBOEK DER
HANDELSAARDRIJKSKUNDE**

door **B. A. KWAST**,
Leeraar aan de hogere Handelsschool
te Groningen.

EERSTE DEEL. GEILLUSTREERD.

Met register en spoor- en tramweg-
kaart in 4 kleuren van Nederland.

Derde druk. Prijs f 2,25.

IN DEZEN PRIJS IS DE CRISISTOESLAG
BEGREPEN.

**Internationale
Bank**
voor
zakelijken waarborg
te Groningen.

5% pandbrieven
TOT DEN
KOERS VAN **97%**

FRIESCH-GRONINGSCH E HYPOTHEEK BANK

AANDEELKAPITAAL f 2.500.000   HYPOTHEKEN ± f 33.000.000
RESERVES . . . . . ruim - 1.000.000   PANDBRIEVEN ± - 33.000.000

VERKRIJGBAAR:

4% pandbrieven à **88¹/₂%**
4¹/₂% pandbrieven à **97 %**

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20—22   AMSTERDAM

— KAPITAAL EN RESERVEN f 5.500.000,—

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4 PCT.

GELDEN OP DEZEN TERMIJN GESTORT ZIJN NA AFLOOP VAN HET
JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.

NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STILZWIJGEND VOOR
GELIJKE TERMIJN VERLENGD.

DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER HALF JAAR
OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

**NIJGH & VAN DITMAR'S
UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ**

WIJNHAVEN 111-113 - ROTTERDAM

TELEFOON 7841-7842-7843-7861

BIJKANTOREN te AMSTERDAM, 's-GRAVENHAGE en HAARLEM

Belast zich met het verzorgen van
uitgaven en tijdschriften op elk gebied

**The Standard Bank
of South Africa, Ltd**

ROTTERDAM 15 COOLSINGEL

Telegr. Adres: Africorum

(HOOFDKANTOOR: LONDON, 10 CLEMENTS LANE, E.C. 4)

MAATSCHAPPELIJK KAPITAAL.	Fl. 12,— = £ 1.
GESTORT KAPITAAL.	Fl. 74.329.200,—
RESERVEFONDS	Fl. 18.582.300,—
NIET GESTORT KAPITAAL. . . .	Fl. 24.000.000,—
	Fl. 55.746.900,—
	<u>Fl. 98.329.200,—</u>

Meer dan 250 Kantoren
in Zuid-Afrika
en elders.

**Behandeling van
alle Bankzaken.**

Vertegenwoordigers en
Correspondenten
over de geheele Wereld.

Wm H. MÜLLER & Co.

REEDERS EN KOOPLIEDEN

HOOFDKANTOOR: 's-GRAVENHAGE

HOLLAND-AMERIKA LIJN

GEREGELDE AFVAARTEN TUSSEN

ROTTERDAM en NEW YORK, BOSTON, PHILADELPHIA,
BALTIMORE, NEWPORT NEWS, NORFOLK, SAVANNAH,
NEW ORLEANS, CUBA, MEXICO en NEW YORK-JAVA.

Voor inlichtingen wende men zich tot de

HOLLAND-AMERIKA LIJN, WILHELMINAKADE, ROTTERDAM

Scheepvaart- en Steenkolen-Maatschappij — Rotterdam

Filialen: AMSTERDAM — IJMUIDEN — LEEUWARDEN — HARLINGEN

ENGELSCH STEENKOLEN

GEREGELDE LIJNEN VICE-VERSA:

ROTTERDAM—LONDON; ROTTERDAM—HULL/GOOLE; ROTTERDAM—NEWCASTLE;
ROTTERDAM—LEITH

VAN RIJN & Co
UTRECHT — POSTBUS 40

*EENIGE FABRIKANTEN
VAN DE UTRECHTSCH*

FIJNE TAFELMOSTERD

P. Clos & Leembruggen

LEIDEN

Opgericht 1 Mei 1766

Tel. Intercomm. 370

Telegr.-Adres: CLOS

Sajetten en Wollen
Garens voor Hand-
en Machinebreien

R. S. STOKVIS & ZONEN Ltd - ROTTERDAM

WESTZEEDIJK 594

Groote voorraden van artikelen op industriëel gebied

De Erven de Wed. J. van Nelle

ROTTERDAM

Tabaks- en Sigarenfabrieken
Koffiebranderij - Theehandel

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

ANNO 1616

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

BLAAUWHOEDENVEEM - VRIESSEVEEM

AMSTERDAM

ROTTERDAM

ANTWERPEN

EXPEDITEURS

MAATSCHAPPELIJK

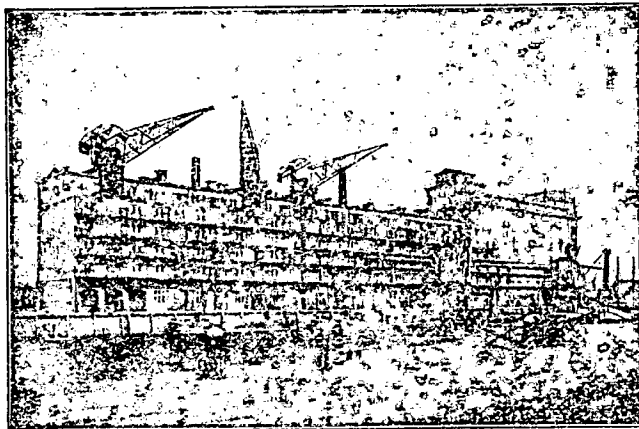
KAPITAAL:

f 10.000.000,—

EXPEDITIE

IN- EN UITKLARING

ASSURANTIE

PAKHUIS EN SILO-GEBOUW „ST. JOB”, ROTTERDAM

BEËDIGDE WEGERS EN METERS

RESERVE-

FONDSEN:

f 1.639.297,15½

RUBBER-

ETABLISSEMENT

KINA-ETABLISSEMENT

BEWARING VAN KOOPMANSGOEDEREN TEGEN UITGIFTE VAN

„CEDULLEN AAN TOONDER”

WELKE LEVERBAAR EN BELEENBAAR ZIJN

MODERNE KOEL- EN VRIESINRICHTINGEN TE AMSTERDAM EN ROTTERDAM VOOR HET OP LAGE TEMPERATUREN BEWAREN VAN AAN SPOEDIG BEDERF ONDERHEVIGE LEVENSMIDDELEN EN HANDELSWAREN.

CORRESPONDENTEN:

TE LONDEN: BRITISH BLAAUWHOEDENVEEM, LTD., 1 MINCING LANE, E.C.

BIJKANTOOR TE LIVERPOOL.

IN NED. INDIË: „HET INDISCHE VEEM” EN „DE SCHEEPSAGENTUUR”, BATAVIA, ENZ.

DELFT

J.C. GOUDRIAAN'S
INDUSTRIE- EN EXPORT-MAT

MOTORLOCOMOTIEVEN
TRANSPORTWAGENS
VOOR ALLE DOELEINDEN

AANLEG VAN
FABRIEKSSPOOR

- SPOORWEGMATERIEEL -

DIRKZWAGER'S SCHEEPSAGENTUUR

MAASSLUIJ EN HOEK VAN HOLLAND

Belasten zich met het rapporteeren van schepen en het behandelen van scheepszaken op den Nieuwen Waterweg

NIEUWE BERGING-MAATSCHAPPIJ

MAASSLUIJ

Contracteeren voor het bergen van gezonken schepen en ladingen, op de rivieren en buitengaats; belasten zich met het instellen van duikeronderzoek, enz. enz.

DE SPAARNE-BANK

HAARLEM

Gestort Kapitaal en Reserves f 1.184.000,—

REKENING-COURANT, CREDIETEN, INCASSEERINGEN, ASSURANTIËN, WISSELS, EFFECTEN, COUPONS, PROLONGATIËN, DEPOSITO'S, ENZ.

MARX & Co's BANK ROTTERDAM, Zuidblaak 56
's-GRAVENHAGE, Kneuterdijk 13

KAPITAAL f 10.000.000,— VOLGESTORT

Directie: P. J. VAN OMMEREN, Jhr. D. F. REUCHLIN, S. S. BOSMAN JR.

Raad van Commissarissen: Mr. J. A. LOEFF, J. RIJPPERDA WIERDSMA, A. C. MEES en Mr. A. J. MARX